

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Rosa-Maria Röntilä

Sanataiteen hyödyntäminen yleisissä kirjastoissa

Opinnäytetyö

Kevät 2021

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Ranttilä, Rosa-Maria

Työn nimi: Sanataiteen hyödyntäminen yleisissä kirjastoissa

Ohjaaja: Salmela, Satu

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 51

Liitteiden lukumäärä: 7

Opinnäytetyössä tutkittiin sanataiteen hyödyntämistä yleisissä kirjastoissa. Kyselytutkimuksen avulla selvitettiin kuinka paljon sanataidetta ja sen erilaisia muotoja hyödynnetään yleisissä kirjastoissa, mikä on sen merkitys kirjastotyössä, sekä millaiset ovat kirjastojen resurssit sanataiteen hyödyntämiseen.

Tutkimus oli kvantitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksessa käytettiin Webropol-ohjelmaa. Tutkimusaineiston analyysiin käytettiin sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Kyselyn tulokset analysoitiin käyttämällä Webropolin omia työkaluja, joilla luotiin kuvioita ja taulukoita. Avoimissa kysymyksissä käytettiin apuna teemoittelua. Kysely oli vastattavissa keväällä 2021 ja siihen saatiin 31 vastausta.

Kyselyssä kävi ilmi, että kirjastoissa sanataiteeksi mielletään hyvin erilaisia toimintoja. Sanataiteen määritelmä ei siis ole kirjastoissa yksiselitteinen tai yhtenäinen. Eniten sanataidetta hyödynnettiin kirjastoissa lasten kanssa toimiessa. Vähiten sanataidetta hyödynnettiin maahanmuuttajien ja erityisryhmien kanssa. Kirjastojen sama palaute sanataidetoiminnasta on ollut pelkästään positiivista ja sille toivottiin jatkoa. Sanataiteella oli ollut palautteiden perusteella ollut vaikutusta asiakkaisiin myös yksilötasolla.

Suurin osa vastaajista oli itseopiskellut sanataidetta, joten sanataiteen opinnot eivät olleet suoraan yhteydessä siihen, kuinka paljon sanataidetta hyödynnettiin. Omia valmiuksia sanataiteen hyödyntämiseen pidettiin hyvinä. Vastaajat kokivat myös, ettei aikaa sanataiteen toteuttamiseen ollut riittävästi. Vastaajat pitivät sanataiteen osaamista myös hyvin oleellisena kirjastotyössä ja lähes kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että sanataiteen pitäisi kuulua osaksi kirjasto- ja tietopalvelualan opintoja.

Moni vastaajista piti tärkeänä, että kirjastot hyödyntävät sanataidetta ja toimivat yhteisöllisinä ja osallistavina paikkoina. Sanataiteesta oli vastaajien mukaan paljon hyötyjä ja vaikutusta osallistujien hyvinvointiin. Sanataiteen koettiin kehittävän itseilmaisua ja luovuutta sekä parantavan sosiaalisia taitoja. Taidemuotona se on kirjastossa pääsääntöisesti maksuton ja kaikkien saavutettavissa. Sanataide on myös hyvä väline lukemaan innostamiseen. Tuloksissa tuli ilmi resurssien vähyys sekä se, että sanataiteen potentiaalia ei vielä täysin ymmärretä ja sitä ei hyödynnetä niin laajasti kuin olisi mahdollista.

¹ Avainsanat: Sanataide, Sanataiteen hyödyntäminen, kirjastot, taidelähtöiset menetelmät

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author/s: Räntilä, Rosa-Maria

Title of thesis: Literary arts at library

Supervisor(s): Salmela, Satu

Year: 2021

Number of pages: 51

Number of appendices: 7

The topic of thesis is the use of literary art in library work. The aim of this thesis was to find out, by a Webropol survey, to what extent literary art and its different forms are used by public libraries, its importance in library work, and whether libraries have enough resources to use literary art in library work.

The research approach was quantitative, and the method used was an online survey, conducted with the Webropol software and its analysis tools. The data was analysed using both quantitative and qualitative methods, with the Webropol tool. The open-ended answers were analysed using content analysis, during which they were read, classified, and themed. The questionnaire was available for answering for customers in spring 2021, and it was answered by 31 library workers.

The survey revealed that library activities considered literary art may vary a lot. Most often, literary art was utilized at libraries when working with children. Its least use occurred in work with immigrants and special groups. The feedback received by libraries on literary art activities had been purely positive, and it was hoped that they would be continued. Based on the feedback, literary art had also had an impact on customers at the individual level.

Most of the respondents had self-studied literary art, and so their studies in literary art were not directly related to which extent they used literary art. The respondents considered their own abilities to use literary art good. The respondents also felt they had not enough time to do or use literary art. The respondents also considered competence in literary art essential in library work, and almost all of them thought it should be part of studies in the field of library and information services.

Many respondents found it important that libraries make use of literary art and function as communal and inclusive places. According to the respondents, literary art had many benefits and impacts on the well-being of library customers. It was perceived to develop self-expression and creativity, and to improve social skills. As an art form, it is generally free of charge in the library, and accessible to everyone. Literary art is also a good tool to inspire reading. The results showed a lack of resources and that the potential of literary art is not yet fully understood and exploited as widely as possible.

¹ Keywords: Literary art, library, art-based methods

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkuuettelo	5
1 JOHDANTO	6
2 SANATAIDE	7
2.1 Sanataiteen määritelmä	7
2.2 Sanataiteen hyödyntäminen	9
2.3 Sanataideohjaajakoulutus ja sanataidekoulut	10
2.4 Sanataide ja kirjastot	12
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	16
3.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma	16
3.2 Tutkimusmenetelmät	17
3.3 Opinnäytetyön prosessi	18
4 TULOKSET	19
4.1 Taustatiedot	19
4.2 Sanataiteen hyödyntäminen	23
4.3 Sanataiteen osaaminen kirjastoissa	29
4.4 Sanataiteen merkitys ja tulevaisuus kirjastoissa	36
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
6 POHDINTA	46
LÄHTEET	48
LIITTEET	51

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Vastaajien työkokemus kirjastoalalta (N=31).	19
Kuvio 2. Vastaajien työkokemus sanataiteen parissa (N=31).	20
Kuvio 3. Vastaajien työskentelyalue (N=31).	21
Kuvio 4. Vastaajien työskentelykunnan asukasluku (N=31).	21
Kuvio 6. Missä kanavissa kirjasto mainostaa sanataidetoimintaa (N=31).	28
Kuvio 7. vastaajien koulutus sanataiteeseen liittyen (N=31).	31
Kuvio 10. Mistä vastaajat hakivat ideoita ja virikkeitä sanataidetoimintaan (N=31).	34
Taulukko 1. Väittämät sanataiteen toteuttamisen mahdollisuuksista (N=31).	33
Taulukko 2. Sanataiteen osaaminen kirjastotyössä (N=31).	34
Taulukko 3. Väittämät sanataiteen merkityksestä kirjastoissa (N=31).	36

1 JOHDANTO

Tämän työn tarkoituksena oli selvittää valtakunnallisen kyselyn avulla, kuinka paljon sanataidetta ja sen erilaisia muotoja hyödynnetään yleisissä kirjastoissa, mikä on sen merkitys kirjastotyössä, millaiset ovat kirjastojen resurssit sanataiteen hyödyntämiseen. Opinnäytetyön aihe valikoitui opinnäytetyön tekijän omasta kiinnostuksesta aihetta kohtaan.

Sanataide ja sen hyödyntäminen on lisääntynyt viime vuosina kirjastoissa, mutta siitä ei ole tehty vielä paljoa tutkimusta. Marja-Leena Mäkelä (2005, 16-17) keräsi tietoa vuonna 2004 kuinka laajasti sanataidetta kirjastoissa järjestetään. Mäkelän mukaan ryhmiä oli tuolloin harvassa ja toimintaa järjestämässä oli mukana eri tahoja kirjaston kanssa, kuten sanataideyhdistykset, kansalaisopistot tai seurakunnat. Oli siis tarpeellista selvittää mikä on sanataiteen tilanne kirjastoissa 2020-luvulla.

Aihe on tärkeä koska se on ollut yhä enemmän esillä ja käytössä kirjastoissa. Vuorovaikutteinen, osallistava, lukutaitoa ja lukemista edistävä sanataidetoiminta sopii erinomaisesti uuden kirjastolain toteuttamiseen ja sanataiteen hyödyntäminen on osa nykyajan kirjastotyötä. Sanataide on myös hyvä keino lukemaan innostamisessa ja toimii väylänä lukemiseen niillekin, jotka eivät lue tai joilla on haasteita lukemisen kanssa.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään yleisesti sanataidetta, sen hyödyntämismahdollisuuksia ja sitä minkälaista sanataidetoimintaa kirjastoissa tehdään ja mikä on sanataiteen historia. Työssä käsitellään myös sanataidekouluja ja pohditaan sanataiteen merkitystä ja sitä miksi sanataidetoiminta kuuluu kirjastoon.

Kyselytutkimuksessa taas keskityttiin siihen paljonko ja missä tilanteissa sanataidetoimintaa järjestetään kirjastoissa, minkälaista sanataidetoimintaa kirjastoissa on ja mille asiakasryhmille sanataide on useimmiten suunnattu, sekä millainen ajatus kirjaston henkilökunnalla on omasta osaamisestaan sanataiteen toteuttamiseen, kuinka paljon kirjastoilla ja henkilökunnalla on resursseja toteuttaa sanataidetta, toivotaanko aiheesta lisäkoulutusta ja tulisiko kirjastoalan opintojen sisältää sanataiteen opetusta. Lisäksi otettiin selvää millaisia hyötyjä sanataiteen käytöstä kirjastoissa voisi olla ja millaisena kirjastojen henkilöstö näkee sanataiteen tulevaisuuden kirjastoissa.

2 SANATAIDE

2.1 Sanataiteen määritelmä

Sanataiteen määritelmiä on monia erilaisia ja määritelmät voivat vaihdella paljonkin. Esimerkiksi Opetushallitus kuvaa sanataiteen menetelmien lähtökohtana olevan mielikuvitus, luova kirjoittaminen, suullinen kerronta, sanaleikit ja kirjallisuuden lukeminen (Opetushallitus, [viitattu 4.2.2021]). Sanataideyhdistys Rapinan mukaan taas sanataide on kaikkea, mikä liittyy kertomiseen, kieleen ja sanoihin. Sanataiteessa on tarkoitus havainnoida ja tutkia maailmaa, sekä leikitellä sanoilla ja tarinoilla hyödyntäen erilaisia ilmaisukeinoja ja taiteenlajeja. (Rapina, [viitattu 4.2.2021].) Sanataide on sanoilla, ajatuksilla ja lauseilla leikkimistä, luovuutta sekä itsensä ilmaisemista. Usein sanataiteessa onnistutaan luomaan uusia maailmoja, henkilöitä, tunnelmia ja tilanteita. Sanataiteessa tarkkaillaan maailmaa käyttäen myös kaikkia aisteja apuvälineenä. Tuloksena voi olla esimerkiksi tarina, runo, aforismi tai novelli.

Sanataide eroaa siten arkisesta kielenkäytöstä, että kielellä leikkimisellä tietoisesti nautitaan. Sanataide rikastuttaa ja kehittää yksilön omaa kielellistä ilmaisua, mielikuvitusta, luovuutta ja ajattelutaitoa. Parhaimmillaan se vahvistaa itsetuntoa ja itsevarmuutta. (Karkkulainen 2015, 35-36.) Sanataiteessa keskeistä on omien ajatusten ja sanojen jakaminen sekä tunteiden sanallistaminen, josta tyypillisesti seuraa oman itsetuntemuksen kehittäminen. Sanataitteellinen toiminta ammentaa aina tekijästä itsestään, alitajunnasta ja mielikuvituksesta. Sanataidetta voidaan pitää yhtenä menetelmänä ottaa haltuun tekijän minuutta ja siten parantaa itsetuntemusta. (Hurmerinta 2018, 56.) Sanataide voi siis olla melkein mitä tahansa kirjallisuuteen, tarinoinhin tai taiteeseen liittyvää luovaa tekemistä, jossa vain oma mielikuvitus on rajana.

Sanataiteen määritelmää ovat pohtineet myös Marja-Leena Mäkelä ja Mervi Koski. Molemmat ovat tehneet työtä kirjastoissa ja sen ulkopuolella sanataiteen hyväksi, sekä olleet keskeisessä roolissa sen edistämisessä kirjastoissa. Mäkelä on toiminut pitkään kirjastoalalla Etelä-Pohjanmaalla ja jatkanut sanataiteen hyväksi tehtävää työtä myös eläköitymisen jälkeen. Koski on taas toiminut Hämeenlinnassa ja ollut esimerkiksi perustamassa Hämeenlinnan kirjaston kirjoittajakoulua. Mäkelä ja Koski, molemmat ovat pitävät kirjastoa ihanteellisena paikkana sanataiteen tekemiselle. (Kleemola 2018, 85–86.) Marja-Leena Mäkelä on tehnyt pitkän uran

kirjastoalalla ja jatkoi vaikuttamistaan vielä sen jälkeenkin. Hän on edistänyt lasten ja nuorten, sekä myös aikuisten luku- ja kirjoitus harrastusta. Mäkelä on ollut myös vakiinnuttamassa kirjavinkkausta suomen kirjastoihin ja kouluihin 1980- ja 1990- lukujen vaihteesta lähtien. (Kleemola 2018, 86.) Marja-Leena Mäkelä (2005 40-41) selvittää erilaisia sanataiteen ulottuvuuksia seuraavasti: Sanataide voi olla esimerkiksi perinteistä kirjallisuuden lukemista, omaa kirjoittamista, vuorovaikutteista tekstien rakentamista, kuunnelmien, lausuntaesitysten, näytelmien tai laulutekstien kuuntelua, omaa esittämistä, larppausta tai muuta vuorovaikutteisiin esityksiin tai peleihin osallistumista, sarjakuvien lukemista, elokuvien, animaatioiden tai videoiden käsikirjoittamista ja tekemistä. Kieli voi olla puhuttua, kuvitettua tai kirjoitettua ja suhde kieleen voi olla esimerkiksi vastaanottavaa, ilmaisevaa tai vuorovaikutteista. Mäkelän mukaan tämä luettelo voi antaa jonkinlaisen yleiskuvan sanataiteesta, mutta kaikkea sanataidetta ei voi määritellä. Sanataiteesta on kuitenkin hahmotettavissa yksi selkeä määritelmä, joka on tarina ja tarinallisuus.

Sanataiteen määritelmät ovat usein laajoja ja myös vaihtelevia asiayhteydestä riippuen. Sanataidetta ei pidä kuitenkaan sekoittaa luovaan kirjoittamiseen tai kirjallisuusterapiaan, vaikka niilläkin on myös yhtymäkohtia. Linnainmaa (2005, 11) kertoo teoksessa Hoitavat sanat opas kirjallisuusterapiaan, että kirjallisuusterapia on taas luovaa terapeutista toimintaa, jonka tarkoituksena on oman itseilmaisun kehittäminen ja itsetuntemuksen lisääminen. Usein terapiatoiminta tapahtuu ryhmässä ja suuressa osassa prosessia on vuorovaikutuksellinen keskustelu. Kirjallisuusterapiaa käytetään kuitenkin myös yksilöterapiassa. Kirjallisuusterapian avulla voi olla helpompaa käsitellä myös vaikeita asioita ja sen tarkoitus on yleensä myös itsetuntemuksen lisääminen ja itseilmaisun kehittäminen. Kirjallisuusterapiaa voidaan käyttää esimerkiksi mielenterveystyössä ja kuntoutuksessa sekä itsehoidossa. (Mäki 2005, 13–18.)

Luova kirjoittaminen taas tarkoittaa kirjoittamista, jolla ei ole välttämättä terapeutisia tavoitteita. Monet kirjoittajat kuitenkin ajattelevat, että luova kirjoittaminen on heille terapiaa (Mäki 2005, 11). Henkilökohtaisen itseilmaisun muotona luovalla kirjoittamisella on usein henkilön henkistä kasvua ja hyvinvointia tukevia tavoitteita. Luova kirjoittaja kirjoittaa itselleen ja omaehtoisesti ilman ulkoapäin tulevia rajoituksia tai sääntöjä. Kirjoittamisessa on tärkeintä prosessi ja itse kirjoittaminen, ei niinkään lopputulos (Jääskeläinen 2002, 36). Luova kirjoittaminen voi olla paikallaan esimerkiksi silloin kun ei koe tarvetta terapialle, eikä kirjoittaja tavoittele kaunokirjallisia päämääriä vaan haluaa yksinkertaisesti jäsentää kirjoittamalla omia ajatuksiaan ja elämäänsä. Luovassa kirjoittamisessa tuotettu teksti edelleen jalostettuna voi

olla myös sanataidetta. (Karjalainen 2019,103). Sanataiteessa on kuitenkin tarkoitus luoda uutta ja leikkiä sanoilla ilman rajoitteita, vailla tietynlaista ennalta määrättyä lopputulosta.

2.2 Sanataiteen hyödyntäminen

Sanataidetta voidaan käyttää taidelähtöisenä menetelmänä. Taidelähtöisyys tarkoittaa silloin sitä, että tavoitteena on hyödyntää eri toimintatapoja työskentelyssä, ei niinkään taiteen tekeminen. Taidelähtöisessä työskentelyssä osallistujat eivät lähtökohtaisesti ole taiteen ammattilaisia, vaan työskentelyssä painottuu esimerkiksi yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus ja yksilön voimaantuminen. (Karkkulainen 2019, 16–17.) Taiteen soveltava käyttö ja luova toiminta on lisääntynyt viime vuosina. Taide ja luova toiminta kuuluvat jo vahvasti sosiaali-, kasvatus ja terveysaloille. Lisäksi taidelähtöisiä menetelmiä voidaan käyttää esimerkiksi yhteisöjen vuorovaikutuksen tukemiseen ja hyvinvointiin. (Karjalainen 2019, 15.) Sanataiteen menetelmät ovat monipuolisia ja niitä on helppoa hyödyntää pikkuvauvoista senioreihin.

Sanataide on koettu myös erityisen hyödylliseksi erityisryhmien oppilaiden kanssa. Perusopetuksessa huomio saattaa usein kiinnittyä tukea tarvitsevien oppilaiden virheisiin tai puutteisiin. Sanataide on taas lähtökohtaisesti vapaa ja luova ympäristö, jonka oppilaat voivat kokea hyvänä ja saada onnistumisen kokemuksia, jotka auttavat oppimisessa eteenpäin. Sanataiteessa voidaan käyttää monenlaisia menetelmiä ja hyödyntää kaikkia aisteja ja esimerkiksi musiikkia, värejä, liikettä tai leikkiä, jolloin oppiminen on monipuolisempaa. (Åhlgren 2018, 34–37.) Vauvasanataide on hyvin toiminnallista ja se sisältää paljon leikkiä, liikettä ja loruttelua. Pieni lapsi ei osaa vielä itse tuottaa sanoja mutta esimerkiksi yhdessä tehdyt runoleikit ja jumpat vahvistavat lapsen ja vanhemmat vuorovaikutusta ja luovat lapselle yhteyden kehon kieleen ja rytmikkyyteen. Sanataiteessa, joka on suunnattu päiväkotikäisille, korostuu eniten leikillisuus, yhdessä tekeminen, aistillisuus ja mielikuviutus. Tämän ikäinen lapsi on jo valmis keksimään vaihtoehtoisia juonenkulkuja ja laajentamaan tarinoita. (Sanataidekoulu Kratti, [viitattu 19.2.2021].)

Sadutus on hyvin yksinkertainen sanataiteen menetelmä, joka ei vaadi muuta kuin kynän ja paperia ja hetken aikaa kuunnella. Saduttaminen on Monika Riihelän ja Lisa Karlssonin kehittämä menetelmä, jossa tavoitteena on lasten osallisuus, ja kuuluksi tuleminen sekä lasten

kulttuurin esille tuominen. Sadutus on keino tuoda esiin lasten oma näkökulma ja vahvistaa tarinankerrontaperinnettä. Menetelmän idea on pyytää lasta kertomaan satu ja aikuisen tulee kirjata se juuri sellaisena kuin se kerrotaan. Sadun kertomisen jälkeen se luetaan ääneen ja lapsi saa korjata tai muuttaa tarinasta jotakin, mikäli hän itse haluaa. Aikuinen on siis pelkästään kuuntelijan ja kirjurin roolissa. Sadutus sopii hyvin monelle ikäryhmälle, vaikkakin se on menetelmänä yleisimmin käytetty lasten kanssa toimiessa. Sadutuksesta voi käyttää esimerkiksi nimitystä tarina, tai juttu kun sitä sovelletaan muille ikäryhmille. Sadutus menetelmänä on sovellettavissa erilaisiin tilanteisiin ja myös nuorten, aikuisten ja ikäihmisten kanssa. (Karjalainen 2019, 135–137.)

Seniorisanataide voi pitää sisällään kaikkea edellä mainittua, mutta tyypillisesti seniorisanataide sisältää paljon muistelua, tarinankerrontaa ja tarinoiden jakamista. Usein käytetään apuna myös virikeaineistoa, jotta muistot saadaan heräämään. Muistoja voidaan jalostaa vaikkapa runoksi tai teatteriesityksiksi. Senioreiden ja varsinkin muistisairaiden kohtaamisessa on hyvä muistaa olla läsnä aidosti, sekä antaa aikaa kuuntelulle ja tarinoiden kerronnalle. (Lähteenlahti 2018, 75–76.) Myös seniorisanataiteessa käytetään menetelmänä sadutusta tai kerrontaa. Kaikille itse kirjoittaminen ei ole mahdollista. Kirjoitustaidottomuudelle voi olla fyysisiä ja psyykkisiä esteitä tai vaikka kielitaitoon liittyviä esteitä. (Karjalainen 135, 137.)

2.3 Sanataideohjaajakoulutus ja sanataidekoulut

Laki taiteen perusopetuksesta tuli voimaan vuonna 1992, johon sisältyi osana myös sanataide. Sen jälkeen myös aikuisten kirjoittajakoulut yleistyivät hiljalleen. Sanataiteen nykyinen noususuhdanne alkoi 1990-luvun loppupuolella, kun oululainen sanataidekoulu Nuku ymmärsi, että sanataidekoulujen ja tekijöiden tulisi verkostoitua paremmin. Internetin käytön yleistymisen lisäksi sanataidetoimijoiden tietoisuutta toisistaan ja on helpottanut yhteydenpitoa, ideoiden ja tiedon jakamista eri toimijoiden kesken. Lasten ja nuorten sanataide harrastaminen onkin kasvanut huomasti 2000-luvulla. Vuonna 2003 perustettiin Suomen sanataideopetuksen seura. Seura toimii kohtaamispaikkana, jossa vaihdetaan ideoita ja kuulumisia sanataiteen parissa työskenteleville ja sanataiteesta kiinnostuneille. Seura järjestää myös esimerkiksi sanataideleirejä ja erilaisia koulutustilaisuuksia. (Krutsin 2005, 26–29.)

Sanataideohjaajaksi pätevöittävä koulutus järjestetään eri puolilla maata ja opintoja suoritetaan usein täydentämään omaa osaamista esimerkiksi taide-, opetus-, kasvatus- tai kirjastoalalla. Krutsinin (2005, 29) mukaan sanataiteen ammatteihin ei ole selkeää koulutusjärjestelmää ja moni sanataideopettaja saattaa tehdä myös ilman minkäänlaista varsinaista koulutusta. Sanataiteen ohjaamista voi opiskella esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan opistossa, Kirjan talolla, Hämeen kesäyliopistossa, Aapeli sanataidekoulussa, Valveen sanataidekoululla, Oriveden opistossa, Snellmann-kesäyliopistossa ja työväen akatemiassa. (Puikkonen 2018, 178.) Sanataideohjaajan koulutus on laajuudeltaan 25 opintopistettä ja kestää useimmiten yhden lukuvuoden. Osan opetuksesta voi käydä useimmiten etänä ja opetus on suunniteltu niin, että opintojen suoritus on mahdollista myös työn ohella. Lisätietoa sanataideohjaajan opinnoista löytyy tutustumalla eri kouluttajatahojen järjestämään opetustarjontaan.

Myös kirjastoalalla järjestetään sanataiteeseen liittyviä koulutuksia ja seminaareja. Esimerkiksi tarinoiden maailma koulutusviikonlopussa käytiin läpi muun muassa erityisryhmiä ja erilaisia elämänvaiheita ja niiden huomioon ottamista sanataiteen opetuksessa, muistisairaiden kohtaamista sanataidetyössä, miten sanataiteen avulla voidaan puuttua kiusaamiseen sekä sanataiteen toteuttamista yhteisössä. Seminaarin ohjelma muodostui keskustelusta ja työpajoista. Koulutuksen järjestivät Suomen sanataideopetuksen seura ja Nuoren voiman liitto. (Ammattikalenteri, [viitattu 15.4. 2021].) Riihimäellä on järjestetty koulutuspäivä, jossa keskityttiin siihen, kuinka sanataiteen menetelmiä voidaan hyödyntää kirjastotyössä ja kuinka kirjasto voi tukea kirjoittamis- ja sanataide harrastusta. (Ammattikalenteri, [viitattu 15.4. 2021].) Muitakin kirjastoalalle suunnattuja sanataidekoulutuksia voi löytää koulutuskalenteriin tutustumalla.

Sanataide harrastuksena sopii kuitenkin ihan kaikille kiinnostuneille ja vaihtoehtoja sen opiskeluun on monia niin sanataiteen ohjaajille kuin erilaisiin harraste- ja opetusryhmiin osallistuville. Sanataide kehittää esimerkiksi kielitaitoa ja itseilmaisua, tarjoaa onnistumisen kokemuksia ja lisää lukutaitoa ja lukuintoa sekä kehittää luovuutta ja älykkyyttä. Sanataide on kaikkien saavutettavissa oleva harrastus, josta on paljon hyötyjä. (Sanataidekoulu Yöstäjä, [viitattu 9.4. 2021].) Jos sanataidetta haluaa harrastaa, sanataiteen tutkinnon voi suorittaa yleisenä- tai laajana oppimääränä. Sanataiteen perusopetukseen osallistuvat yleensä lapset ja nuoret ja tutkinnon suorittaminen kestää yleensä koulun ohella suoritettuna useita vuosia. Sanataide on yksi osa-alue taiteen perusopetuksen yhdeksästä taiteenalasta. (Opetushallitus,

[viitattu 18.3.2021].) Vantaan sanataidekoulu on suomen ainoa sanataideopetusta antava koulu, joka toimii sille myönnettävän valtiosuuden turvin. Muita sanataidekouluja löytyy kuitenkin runsaasti ympäri Suomen, Etelä- Suomesta Pohjois-Suomeen. (Puikkonen 2018, 179–180.)

Sanataide on kuitenkin osana useita eri opetussuunnitelmia, joten sanataiteen pitäisi olla jossain määrin meille kaikille tuttua. Sanataide kulkee mukana varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja edelleen toiselle asteelle, mikäli valitsee lukiokoulutuksen. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmassa lapsia halutaan rohkaista sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun leikin sekä erilaisten harjoitusten kautta. Lapset saavat kokemuksia sekä suunnitellusta, että spontaanista luovasta prosessista käyttäen monipuolisesti apuna esimerkiksi sanataidetta, lasten kirjallisuutta, sekä muita luovia menetelmiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Perusopetuksen opetussuunnitelmassa sanataide painottuu kaunokirjallisten tekstien kirjoittamiseen, sekä tulkitsemiseen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kuitenkin elämysten jakaminen ja saaminen sekä kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.) Lukion opetussuunnitelmassa sanataidetta taas käytetään esimerkiksi tekstin omaäänisyyden löytämisessä (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019). Sanataide siis kulkee mukana jollain tavalla läpi päiväkodista toiselle asteelle.

2.4 Sanataide ja kirjastot

Marja-Leena Mäkelä sekä Mervi Koski ovat molemmat sitä mieltä, että kirjasto on ihanteellinen paikka sanataiteen tekemiselle (Kleemola 2018, 87). Myös Kirjailija Eppu Nuotio (2005, 63) kertoo kirjassa Sanaista taidetta kirjaston olevan täydellinen paikka kaikelle taiteelle, mutta varsinkin sanataiteelle. Kirjastossa on jo valmiina kaikki tarpeellinen. "Kirjasto on jokaisen sanataiteilijan aarrekammio, sanataiteen kehto, sanalehto". Lisäksi kirjastosta löytyy jo valmiiksi sanataiteen osaajia ja siitä kiinnostuneita ammattilaisia.

Perinteisesti kirjastojen sanataidetoiminta on perustunut enemmänkin sanataiteen vastaanottamiseen kuin sen tekemiseen. Perinteisiä sanataidetoiminnan muotoja ovat

esimerkiksi lukupiirit, satutunnit ja kirjailijavierailut. Viime vuosikymmeninä laajempi itseilmaisuun kannustava sanataiteen toteuttaminen on myös rantautunut kirjastoihin. Nykyään kirjastojen sanataidetoiminta on monipuolistunut ja sen merkitys on laajempi. Kirjastot järjestävät enemmän luovaan ilmaisuun painottuvaa, monipuolista sanataidetoimintaa. Kirjastojen sanataidetoiminta voi pitää sisällään esimerkiksi vauvojen ja taaperoiden lorutteluhetkiä, nuorille räppipajoja, ikäihmisille tarinankerrontaa tai koululaisille sanataidekerhoja. Toiminta voidaan myös järjestää kirjaston ulkopuolella, esimerkiksi palvelutaloissa ja kouluissa. Sanataidetoimintaa voidaan toteuttaa kirjaston toimesta myös verkossa. Kirjastojen sanataidetoiminta ei ole samalla tavalla tavoitteellista kuin perusopetukseen kuuluva sanataidekasvatus tai sanataiteen opiskelu esimerkiksi kansalaisopistoissa tai vastaavassa paikassa. (Kleemola 2018, 85–87.)

Uudessa 2017 voimaan tulleessa kirjastolaissa pykälän 2§ momentin mukaan lain tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina olisivat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus. Yleisten kirjastojen tehtäviin kuuluu esimerkiksi lukutaidon kehittäminen, tilojen tarjoaminen erilaisiin tarkoituksiin kuten oppimiseen ja harrastamiseen ja muuhun kansalaistoimintaan. (L 29.12.2016/1492). Vuorovaikutteinen, osallistava ja lukutaitoa ja lukemista edistävä sanataidetoiminta sopii erinomaisesti uuden kirjastolain toteuttamiseen. Kun tieto ja tiedonhakijat siirtyvät verkkoon ja lainausluvut, laskevat kirjastojen täytyy etsiä uusia toimintamuotoja ja erilaisia tapoja perustella olemassaoloaan. Tärkeäksi näyttävät nousevan kirjaston tarjoamat yhteisöllisyyden kokemukset ja elämykset. Kirjastoissa meneillään oleva murros tarjoaa mahdollisuuden luovaan ilmaisuun kannustavalle sanataiteelle ja sen vakiintumiselle kirjastoissa. (Hurmerinta, 2018, 59, 84).

Kleemola (2018, 58-60) kertoo artikkelissaan kirjaston mahdollisuudesta olla osana syrjäytymisen ehkäisemistä ja antaa oman panoksensa tämän yhteiskunnallisen haasteen selättämiseen. Kirjastot voivat osallistua tähän työhön esimerkiksi edistämällä luku- ja kirjoitustaitoa, sekä järjestämällä osallistavaa toimintaa. Osallistava toiminta voi olla esimerkiksi erilaisia työpajoja, kirjoittajakerhoja ja kerrontapiirejä. Sanataide voisi olla siis keskeistä toimintaa kirjastoissa syrjäytymisen ehkäisemisessä. (Hurmerinta 2018, 59–60.) Sanataiteen harrastaminen ja sitä kautta hyvä luku- ja kielitaito ehkäisee syrjäytymistä ja edistää elämäntaitoja. Hyvä kielitaito on avain koulutukseen pääsyyn ja siinä menestymiseen. Nämä taidot auttavat myös myöhemmin työelämässä menestymisessä. (Sanataidekoulu Yöstäjä, [viitattu 9.4.2021].)

Kirjaston sosiaalinen tehtävä on vahvistunut ja siksi sosiaalisen kirjaston käsite on keskeinen, myös kirjastoissa järjestettävää sanataidetoimintaa ajatellen. Uuden kirjastolain myötä kirjasto on saanut merkittävämmän roolin kansalaisten osallisuuden mahdollistajana. Uusi kirjastolaki korostaakin kirjaston yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. (Kleemola 2018, 92.) Tämä mahdollistaisi myös sanataiteen hyödyntämisen yhteisöllisyyden ja osallistamisen luomiseen kirjatoissa ja tiiviimmän yhteistyön tekemisen esimerkiksi sanataideyhdistysten kanssa.

Sosiaalisen kirjaston käsite on moninainen, mutta tarkoitus on saada ihmiset viihtymään, innostumaan ja rakentamaan tiiviimpää yhteisöä. Tämä vaatii yhteistyötä kirjaston ulkopuolisten tahojen kanssa ja myös joskus kirjaston roolin uudelleen miettimistä ja kirjaston käyttötarpeiden laajentamista. Sosiaalinen kirjasto antaa tilaa tapahtumille taiteelle esiteyksille ja vuorovaikutukselle, tallainen toiminta kirjastossa ehkäisee syrjäytymistä, tekee näkyväksi moninaisuutta ja synnyttää uudenlaista yhteisöllisyyttä. (Hokkanen 2015, 14–15.) Sosiaalisen kirjaston peruslähtökohdat yhteisöllisyys ja sosiaalisuus tarjoavat hyvät lähtökohdat yhteisölliselle oppimiselle, jossa asiakkaat ja henkilökunta yhdenvertaisina luovat uusia kokemuksia ja elämyksiä yhdessä tuottaen ja jossa molempien tiedot ja taidot ovat tärkeässä roolissa. (Hokkanen 2015, 82.)

Nykyään sanataiteeseen liittyviä tapahtumia järjestetäänkin kirjastoissa runsaasti joko kirjaston tai jonkin ulkopuolisen tahon toimesta yhteistyössä. Esimerkiksi Santaidekoulu Yöstäjä tekee tiiviisti yhteistyötä eri kirjastojen, päiväkotien ja koulujen kanssa. Usein kirjasto toimii myös paikkana sanataidetoiminnan järjestämisessä. (Sanataidekoulu Yöstäjä, [viitattu 30.3.2021].) Sanataide näkyy myös kirjastoalan hankkeissa ja tapahtumissa. Rovaniemen kaupunginkirjastossa on järjestetty VOIMA/SANA-hanke, joka jalkautuu kirjaston ulkopuolelle tekemään nuorille suunnattua lukuinto- ja sanataidetyötä. Hanke toimii yhdessä erilaisten nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa ja tuo sanataiteen ja kirjallisuuskasvatuksen osaksi nuorten hyvinvointia tukevia palveluja. Hankkeessa järjestetään erilaisia nuorille esimerkiksi erilaisia osallistavia taideprojekteja, sanataidetyöpajoja, kirjavinkkauksia, ja lukupiirejä. Hankkeen tarkoituksena on tehdä tekstien ja kirjallisuuden maailmaa tutummaksi omaehtoisen tekemisen kautta sekä kannustaa nuoria omaan kirjalliseen ilmaisuun. (Rovaniemi, Voima/sanataidetta. [viitattu 9.4.2021].)

Osana Lahden AKE-alueen Monilukutaitoa sanataiteella-hanketta on kokeiltu sanataiteen menetelmiä suomen kielen oppimisen tukena. Johanna Nurminen Lahden kaupunginkirjastosta otti yhteyttä Monikulttuurikeskus Multi-Cultiin ja toteutti sanataidetta

aikuisille maahanmuuttajille tarkoitetun keskusteluryhmässä. Ryhmän sisällä kielitaitoja oli monen tasoisia, mutta sanataiteen menetelmät toimivat hyvin ja kokemus oli hyvin rohkaiseva. Nurminen toteaa, vielä että sanataiteen menetelmistä voisi hyvinkin olla hyötyä uuden kielen oppimisessa. (Kirjastokaista, monilukutaitoa sanataiteella [viitattu 9.4.2021].) Lukemattomat mahdollisuudet -hanke toteutettiin 1.11.2018-28.2.2021. Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Turun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulut, Turun yliopisto sekä Turun ja Seinäjoen kaupunginkirjastot. Hankkeen tarkoituksena oli löytää erilaisia keinoja lukuinnostuksen löytämiseen 16–35-vuotiaille heikommin lukeville, sekä parantaa yleisissä kirjastoissa työskentelevien lukuohjausvalmiuksia. Osallistujien kiinnostuksen kohteita ja sitä kautta lukuinnon löytämistä etsittiin pajatoiminnan avulla, jonka yhtenä osa-alueena oli sanataide. Sanataidetta lähestyttiin matalalla kynnyksellä ja sen avulla selvitettiin osallistujien mielenkiinnon kohteita ja uusia väyliä lukemiseen. (Lukemattomat mahdollisuudet hanke, [viitattu 10.4.2021].)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma

Tutkimuksessa haluttiin selvittää valtakunnallisen kyselyn avulla, kuinka paljon sanataidetta ja sen erilaisia muotoja hyödynnetään yleisissä kirjastoissa, mikä on sen merkitys kirjastotyössä, millaiset ovat kirjastojen resurssit sanataiteen hyödyntämiseen. Sanataiteen hyödyntämisestä kirjastoissa ei ole tehty aiempaa tutkimusta. Valtakunnalliselle kyselylle on siis tarvetta sanataiteen ja muun osallistavan toiminnan lisääntyessä kirjastoissa. Tutkimuskysymyksiksi muodostui kolme pääteemaa:

1. Sanataiteen hyödyntämien kirjastoissa. Paljonko ja missä tilanteissa sanataidetta järjestetään kirjastoissa, minkälaista sanataidetoimintaa kirjastoissa on ja mille asiakasryhmille sanataide on useimmiten suunnattu.
2. Sanataiteen osaaminen kirjastoissa. Millainen ajatus kirjaston henkilökunnalla on omasta osaamisestaan sanataiteen toteuttamiseen, kuinka paljon kirjastoilla ja henkilökunnalla on resursseja toteuttaa sanataidetta, toivotaanko aiheesta lisäkoulutusta ja tulisiko kirjastoalan opintojen sisältää sanataiteen opetusta.
3. Sanataiteen merkitys ja tulevaisuus kirjastoissa. Mitä hyötyjä sanataiteen käytöstä kirjastoissa voisi olla ja millaisena kirjastojen henkilöstö näkee sanataiteen tulevaisuuden kirjastoissa.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä käytettiin tutkimusmenetelmänä kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Kvantitatiivista tutkimusta voidaan nimittää myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Sen avulla pyritään selvittämään lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen tekeminen edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. (Heikkilä 1998, 16.)

Kyselytutkimus on enimmäkseen määrällistä tutkimusta, jossa sovelletaan tilastollisia menetelmiä. Kyselyaineistot koostuvat pääosin mitatuista numeroista ja luvuista. Kyselytutkimuksessa vastaukset ilmaistaan numeerisesti, vaikka kysymykset esitettäisiin sanallisesti. Sanallisesti vastauksia voidaan antaa silloin, kun vastausten esittämien numeroina on epäkäytännöllistä.

Avoimia kysymyksiä analysoitiin myös laadullisesti, teemoittelua apuna käyttäen. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analysointimenetelmistä ja sitä pidetään yhtenä sisällönanalyysin muotona. Teemoittelussa on kyse siitä, että aineistosta kerätään olennaiset aiheet eli teemat. (Tietoarkisto, teemoittelu [viitattu 17.5.2021].)

Tavallisin määrällisessä tutkimusmenetelmässä käytetty keino on kyselylomake (Vilka 2005, 73). Hirsjärven (2005, 73) mukaan kyselytutkimuksesta käytetään myös nimitystä survey-tutkimus, joka viittaa siihen, että kysely on standardoitu eli vakioitu. Vakioiminen tarkoittaa sitä, että kaikilta kyselyyn vastaajilta on kysytty sama asiasisältö täysin samalla tavalla (Vehkalahti 2008, 13). Kyselytutkimuksessa operationalisoitava, eli työstettävä kaikki kysymykset mitattavaan ja konkreettiseen muotoon. Mitä enemmän on käytettävissä tutkimusalaan liittyvää teoriaa, sitä selvemmin käsitteet saadaan suoraan johdettua teoriassa määritellyistä käsitteistä. (Vehkalahti 2008, 18–20.)

Avoimille kysymyksille tyypillistä on, että ne ovat helppoja laatia, mutta työläitä käsitellä, mutta toisaalta on mahdollisuus saada vastauksia, joita kyselyn laatija ei ole tullut ajatelleeksi. Suljetuissa kysymyksissä on valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsee itselleen sopivan vaihtoehdon. Jos vastausvaihtoehtoja kysymyksessä on vain kaksi, sanotaan sitä dikotomiseksi vastaukseksi, ja jos taas vastausvaihtoehtoja on enemmän, nimitetään kysymystä silloin monivalintakysymykseksi. Sekamuotoisissa kysymyksissä on annettu yksi avoin vaihtoehto, esimerkiksi: Muu, mikä? Sekamuotoisissa kysymyksissä on se etu, että vastaaja voi lisätä vastausvaihtoehdon itse, jos sopivaa vastausta ei löydy valmiista

vastausvaihtoehdoista. Likterin asteikossa käytetään tavallisesti 4-tai 5-portaista järjestysasteikkoa, jossa on useimmiten vaihtoehdot täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä. (Heikkilä, 1998, 47–52.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin Webropol-ohjelmaa kyselylomakkeen luomiseen ja vastausten analysointiin. Opinnäytetyön kysely koostui avoimista kysymyksistä (5 kappaletta), suljetuista monivalintakysymyksistä (8 kappaletta), dikotomisista suljetuista kysymyksistä (1 kappale), sekamuotoisista kysymyksistä (6 kappaletta). Lisäksi asenneasteikoista käytettiin Likertin asteikkoa (4 kappaletta).

3.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessi lähti liikkeelle tammikuussa 2021 ja aiheeksi valikoitui sanataiteen hyödyntäminen yleisissä kirjastoissa. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselytutkimus, joka valikoitui rajallisen ajan, sekä Covid-19 pandemian takia. Prosessi lähti liikkeelle aiheeseen tutustumisella ja lähteiden etsimisellä. Teoria-osuuden kirjoittaminen alkoi helmikuussa ja sen jälkeen tehtiin kyselyn luonnos World-tiedostoon. Kysymykset siirrettiin Webropoliin, jonka jälkeen kysely testattiin yhdellä henkilöllä suoraan sähköpostilinkkiä käyttäen. Muutosehdotuksia tuli käytettäviin termeihin sekä kysymysten muotoiluun.

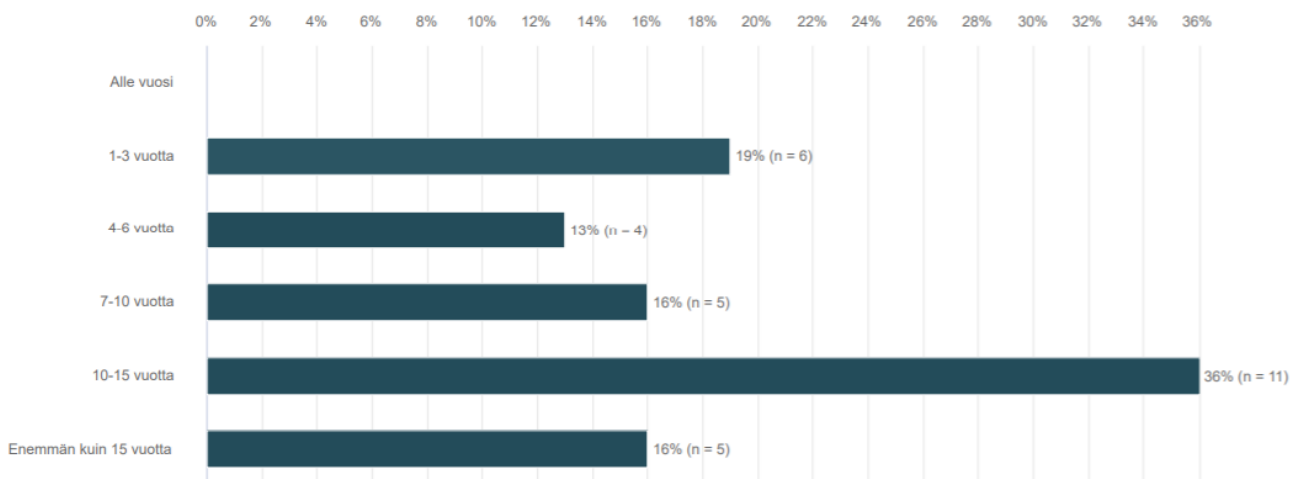
Kysely oli auki 15-31.3.2021. Tämän ajanjakson aikana kyselyä jaettiin Kirjastot.fi-nettisivuilla, sekä kyselyä lähetettiin kolmelle eri AKE-alueille. Vastauksia kysely tuotti tänä aikana vain 17, joten kysely avattiin vielä uudestaan 7-11.4.2021, jolloin kyselyä lähetettiin vastaajille suorana sähköpostilinkkinä ja vastauksia kertyi lopulta 31. Analyysissä hyödynnettiin Webropolin omia analysointimenetelmiä.

4 TULOKSET

4.1 Taustatiedot

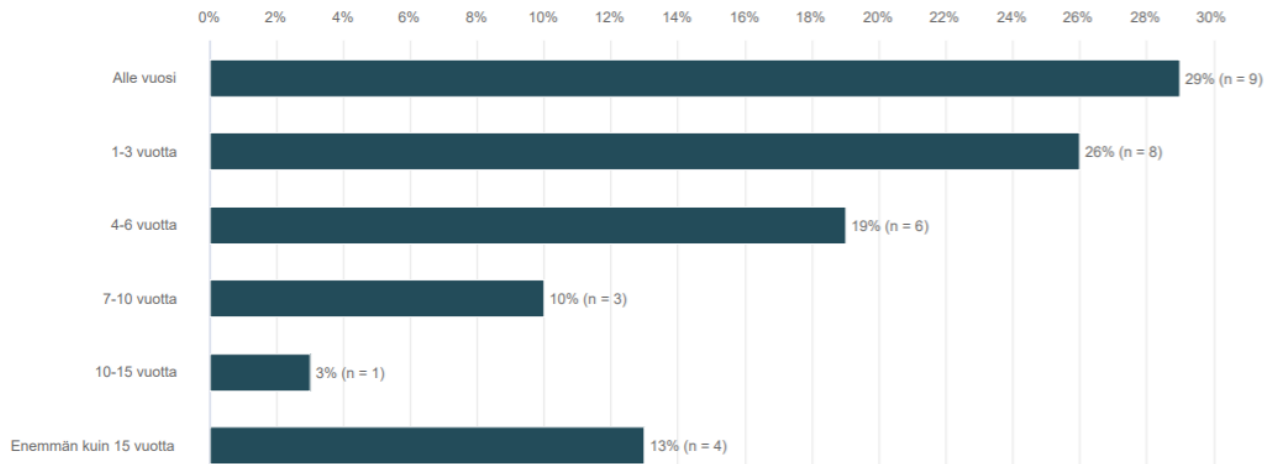
Taustakysymyksissä selvitettiin vastaajien työkokemusta kirjastoalalla, työkokemusta sanataiteen parissa, vastaajan kirjaston henkilöstömäärää ja vastaajan pohjakoulutusta. Lisäksi selvitettiin vastaajan työskentelykunta ja sen asukasluku sekä minkä asiakasryhmien kanssa vastaaja tekee pääsääntöisesti työtä.

Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin vastaajan työkokemusta kirjastoalalta (kuvio 1). Kaikilla vastaajilla oli pidempi työkokemus alalta kuin vuosi. Lähes 70 % vastaajista oli työskennellyt alalla yli 7 vuotta ja vastaajien enemmistö (36 %) oli ehtinyt työskennellä alalla 10–15 vuotta. Vuodesta kuuteen vuotta alalla oli työskennellyt 32 % vastaajista.

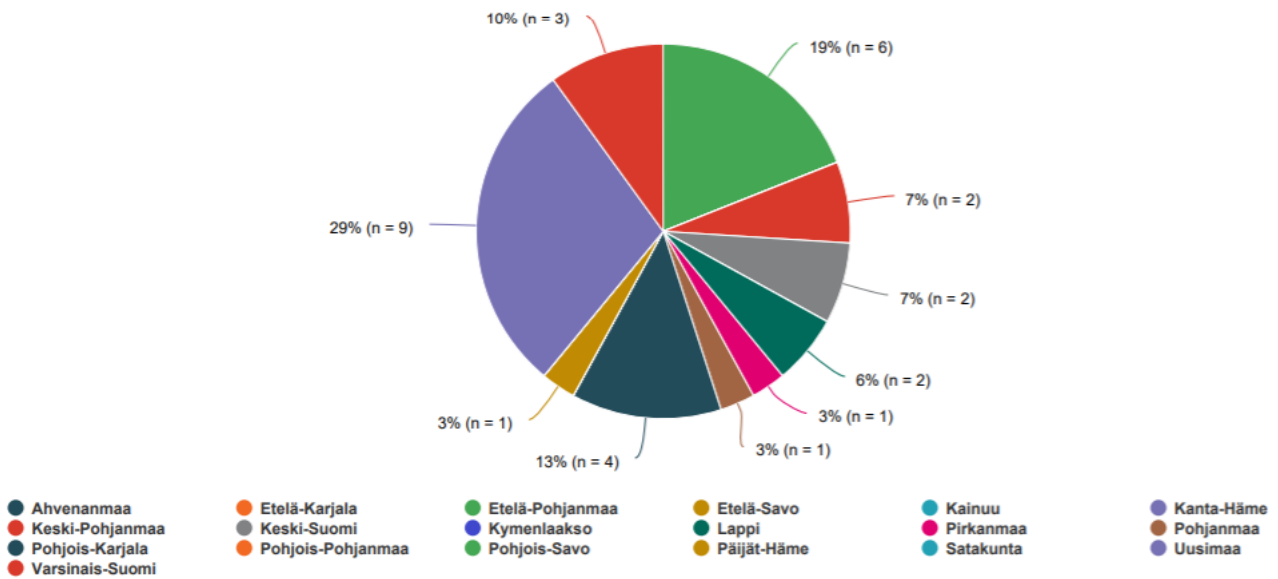
Kuvio 1. Vastaajien työkokemus kirjastoalalta (N=31).

Kyselyn toisessa kysymyksessä (Kuvio 2) kerättiin vastaajien kokemusta sanataiteen parissa. Vastauksissa oli kohtalaisen paljon hajontaa ja verrattuna työkokemusvuosiin jakauma näytti melko erilaiselta. Vain harvalla vastaajista oli työkokemusta sanataiteen parissa pidemmältä ajalta. Yli puolet (55 %) vastaajista oli työskennellyt sanataiteen parissa alle vuoden (29 %) tai enimmillään kolme vuotta (26 %) ja neljästä kuuteen vuotta työskennelleitäkin oli joukossa vain 19 %. Pidempi työkokemus, seitsemästä vuodesta ylöspäin löytyi vain 4 vastaajista. Kokeneita, yli 15 vuotta sanataiteen kanssa työskennelleitä joukossa oli myös 4.

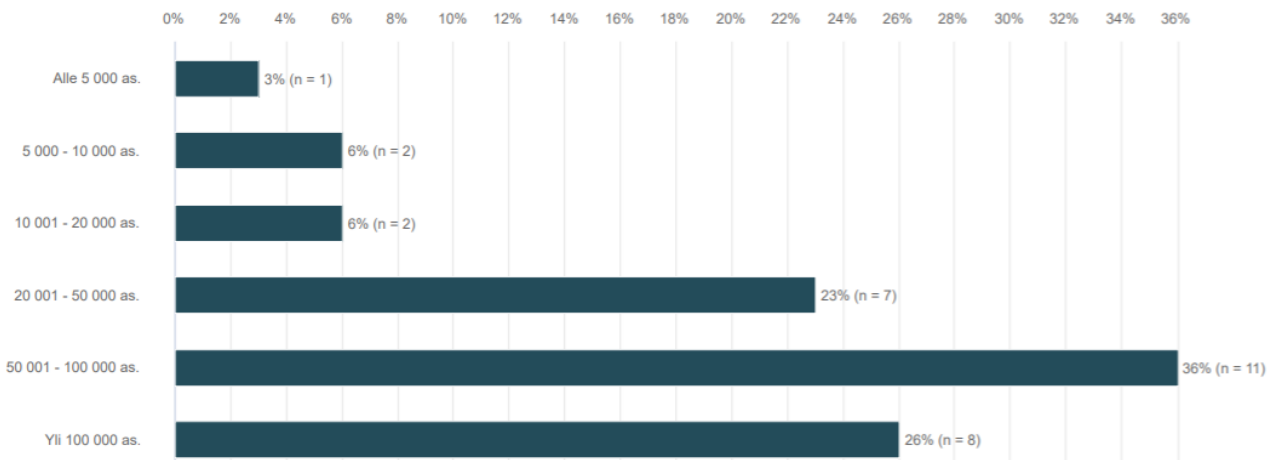
Kuvio 2. Vastaajien työkokemus sanataiteen parissa (N=31).

Kyselyssä kerättiin tietoa vastaajien työskentelyalueesta. Kuviosta 3 näemme, että suurin osa vastaajista ilmoitti työskentelevänsä Uudellamaalla (29 %) tai Etelä-Pohjanmaalla (19 %). Seuraavaksi eniten vastauksia oli Pohjois-Karjalassa (13 %), Varsinais-Suomessa (10 %), Keski-Pohjanmaalla (7 %), Keski-Suomessa. Vähiten vastaajia työskenteli Päijät-Hämeessä (3 %), Pirkanmaalla (3 %) ja Pohjanmaalla (3 %). Ahvenmaalta, Etelä-Karjalasta, Pohjois-Pohjanmaalta, Pohjois-Savosta, Kymenlaaksosta, Kanta-Hämeestä, Kainuusta, Satakunnasta sekä Lapin maakunnista ei saatu yhtään vastauksia.

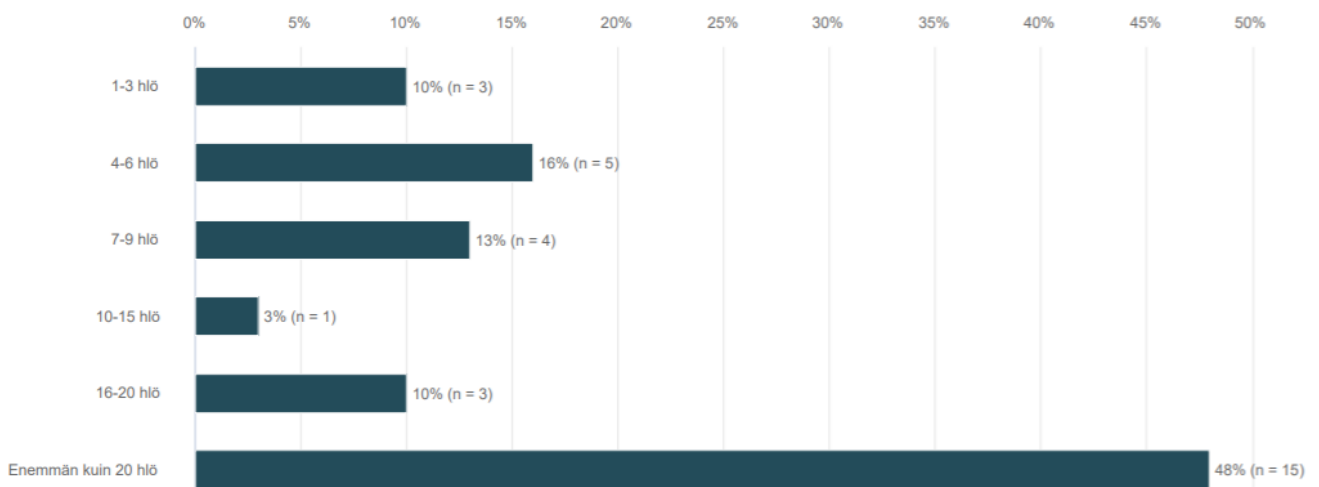
Kuvio 3. Vastaajien työskentelyalue (N=31).

Kuviossa 4 havainnollistetaan työskentelykunnan asukaslukua, jotta saataisiin parempi käsitys vaikuttaako kunnan tai kirjaston koko sanataiteen käytön mahdollisuuksiin. Enemmistö (36 %) vastaajista kertoi työskentelevänsä 50 000–100 000 asukkaan kunnissa. Seuraavaksi eniten vastaajia saatiin yli 100 000 asukkaan kunnista (26 %). Seuraavaksi eniten vastaajia tuli tasaisesti 10 000–20 000, 5000–10 000 kunnista 6 % osuudella vastaajista. Vain yksi vastaaja (3 %) kertoi työskentelykuntansa asukasluvun olevan alle 5000 asukasta.

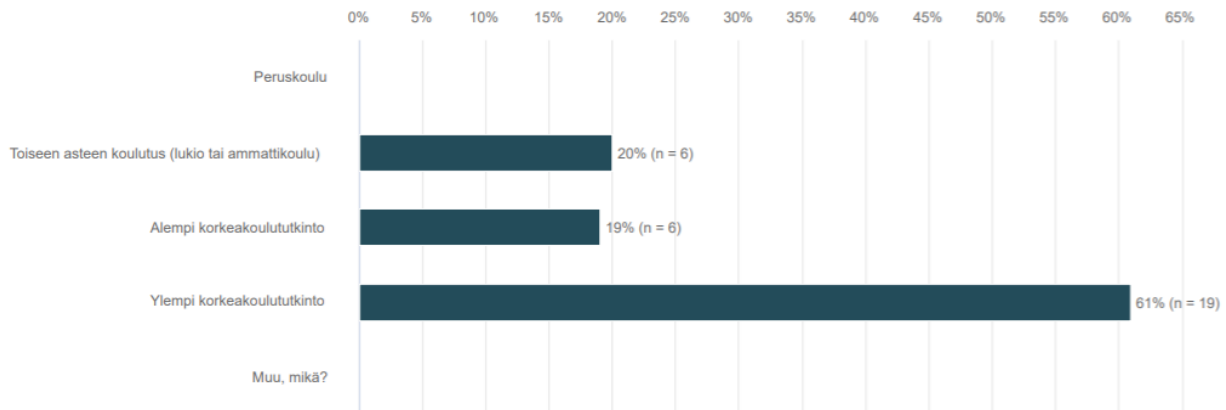
Kuvio 4. Vastaajien työskentelykunnan asukasluku (N=31).

Kyselyssä tiedusteltiin myös kirjaston henkilöstömäärää, koska haluttiin selvittää, onko kirjaston henkilöstöresursseilla merkitystä sanataiteen mahdollisuuksiin. Vastaajista lähes puolet (48 %) työskenteli kirjastossa, jossa oli töissä enemmän kuin 20 henkilöä. Vastaajista 16 % kertoi työskentelevänsä kirjastossa, jossa työskentelee 4-6 henkilöä ja 13% ilmoitti työskentelevänsä kirjastossa, jossa työskentelee 7-9 henkilöä. 10 % vastaajista työskenteli kirjastossa, jossa oli töissä 16-20 henkilöä. Saman määrän (10 %) vastasi myös työskentelevänsä 1-3 hlön kirjastossa. Vain yksi vastaaja (3 %) vastasi työskentelevänsä 10-15 henkilön kirjastossa.

Kuvio 5. Henkilöstömäärä kirjastossa (N=31).

Kyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien pohjakoulutusta (Kuvio 6). Yli puolet vastaajista (61 %) vastasi pohjakoulutuksensa olevan ylempi korkeakoulututkinto, toiseen asteen koulutuksen vaihtoehtona vastasi 20 % ja vähiten vastaajissa oli alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita 19 %. Yhtään vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa peruskoulu tai vaihtoehtoa muu, mikä? Yli puolella kyselyyn vastanneista sanataidetta työssään käyttäneellä oli siis ylempi korkeakoulututkinto. Sanataidetta työssään käyttävät kuitenkin myös alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet, sekä toisen asteen koulutuksen käyneet.

Kuvio 6. Vastaajien pohjakoulutus (N=31).

Taustatiedoissa vastaajilta tiedusteltiin lisäksi, minkä asiakasryhmien kanssa he pääsääntöisesti työskentelevät. Kysymyksessä pystyi valitsemaan useita vaihtoehtoja. Eniten valittuja vaihtoehtoja olivat alakoululaiset 77 %, yläkoululaiset 61 % sekä esikoululaiset 52 %. Näiden ryhmien kanssa työskenteli yli puolet vastaajista. Hieman alle puolet kertoi työskentelevänsä aikuisten (49 %), pienten lasten (45 %) sekä lukio ja ammattikouluikäisten (42 %) kanssa. Hieman vähemmälle huomiolle jäivät seniorit, nuoret aikuiset ja vauvaikäiset. Vähiten työskenneltiin maahanmuuttajien 16 % ja erityisryhmien 7 % kanssa.

4.2 Sanataiteen hyödyntäminen

Kyselyssä haluttiin selvittää mitkä kirjaston toiminnot vastaaja mieltää sanataiteeksi. Kysymys oli avoin ja vastauksia siihen tuli yhteensä 31. (Kyselyssä saadut avoimet vastaukset on koottu työn liitteeksi 2). Vastauksista nousi esille kolme erillistä teemaa. Suurimmaksi teemaksi nousi itseilmaisun ja luovuuden käyttö, joka nousi jollain tavalla esille 11 vastauksessa. Tähän kuului monessa vastauksessa myös muiden taidelähtöisten menetelmien käyttö.

Toiminnot, joissa on jollain lailla mukana sanallinen itseilmaisuus ja luovuus. Sanataidetta voi olla myös esimerkiksi sanoihin liitetty leikki tai liikkuminen (esimerkiksi vauvojen lorutuokiot). (Vastaaaja 4.)

Luova kirjoittaminen, jossa voidaan yhdistää myös visuaalista, pelillistä ja musiikillista lukutaitoa. Draama ja teatteri ovat myös hyviä keinoja, ja (kirjojen) lukeminen toimii hyvänä pohjana sanataiteelle. Aina ei tarvitse tietenkään kirjoittaa, vaan sanataidetta voi tehdä myös suullisesti. (Vastaaaja 30.)

Monenmoiset luovat työskentelymenetelmät. Sanoilla leikkiminen, kirjoittaminen, lukeminen draamatyöskentely jne.. jne... (Vastaaaja 25.)

Toinen selkeä esille noussut teema oli uuden luominen, asioiden keksiminen ja itse tuottaminen, joka nousi vastauksissa esille kymmenessä vastauksessa. Tämän esille ottaneet vastaajat olivat usein myös sitä mieltä, että kirjaston perustoiminnot, kuten lukupiirit tai kirjavinkkaus eivät ole suoranaisesti sanataidetta.

Sanataide voi olla tosi monimuotoista ja näkyä pieninäkin tekoina eri toiminnoissa, mutta ehkä sanataiteen ytimeksi miellän erilaiset kirjoitusryhmät, työpajat joissa tehdään kielellä jotain, myös roolipelit. Itse ajattelen, että esim. lukupiiri tai kirjavinkkaus ei vielä sinällään ole sanataidetta vaan kirjallisuuskeskustelua / sisällön avaamista, mutta jos tapahtumaan osallistujat tekevät itse jotain vaikkapa lukupiirikirjan tekstiä hyödyntäen, siitä tulee sanataidetta. (Vastaaaja 5.)

No toiminnasta riippuen oikeastaan melkeinpä kaiken missä osallistuja itse tuottaa tekstiä - kirjanselkärunoista raplyriikkaan (Vastaaaja 13).

Loruttelu, runot, sadutus, tarinoiden kirjoittaminen yksin tai yhdessä, erilaiset sanataidetehtävät (esim. jatkotarinat), kuvista kertominen, tarinoiden näyttelemineen, tarinan miljööön rakentaminen (Vastaaaja 12).

Kolmanneksi teemaksi nousi jo olemassa olevat kirjaston toiminnot, kuten esimerkiksi lukupiirit tai satutunnit. Vastauksissa näkyi myös perinteisten toimintojen muokkaaminen

niin että niissä hyödynnettiin sanataidetta. Tähän teemaan liittyviä vastauksia tuli kahdeksan.

Moniaistiset satutuntini, osallistavat kirjavinkkaukseni, lausuntaesitykseni...
(Vastaja 1.)

Kirjallisuuden tulkinta, esittäminen, muutoin kuin itselle lukeminen (Vastaja 38.)

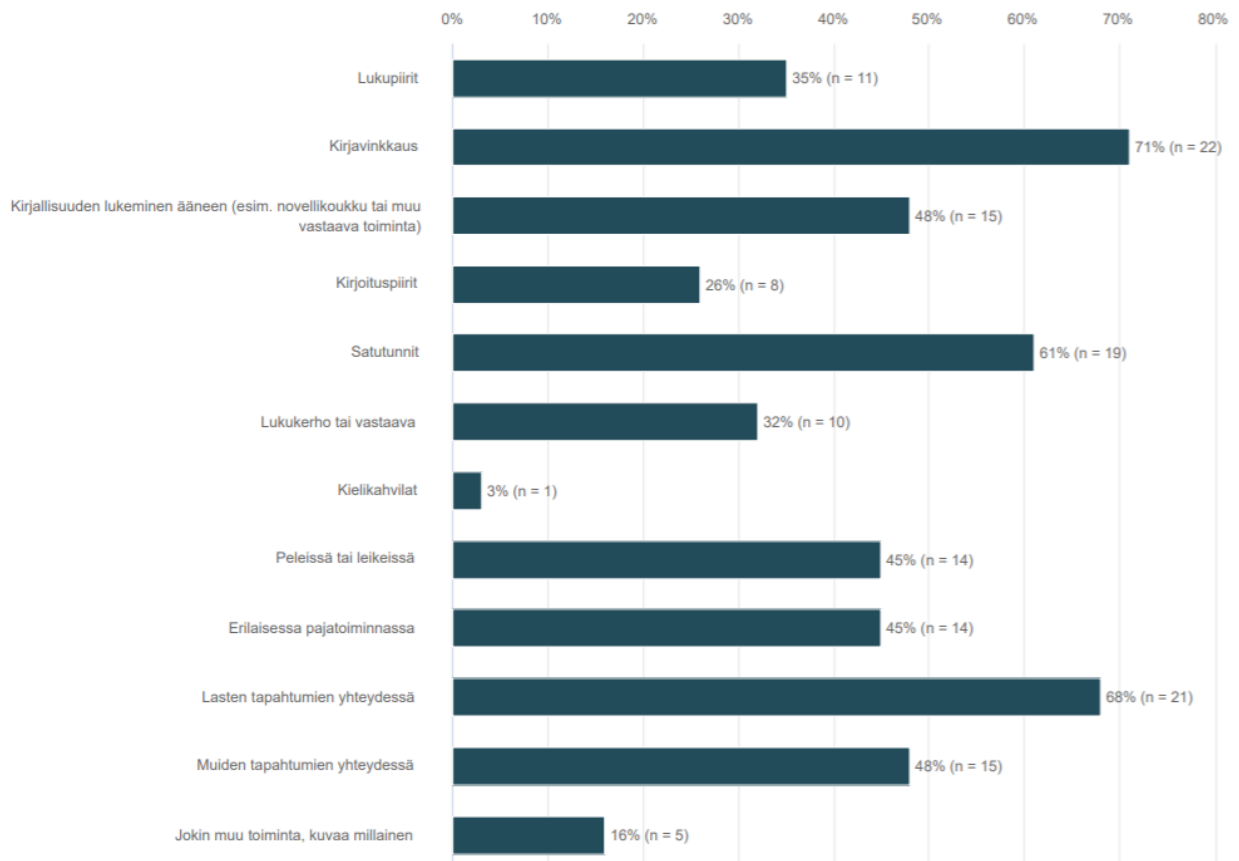
Ääneen lukeminen ja lukemisen edistämiseen liittyvät tapahtumat.
Tapahtumien ja näyttelyiden mainosten teko (Vastaja 27.)

Satutunnit ovat mielestäni sanataidetta. Siinä on lukija ja sanataiteen vastaanottajat. Mutta siinä voidaan esim. lorutella, etsiä riimiin sopivia loppusointuja eli osallistuttaa lasta samalla, kun hän kuuntelee satua (Vastaja 23.)

Vastaajista kaksi eivät osanneet vastata tarkasti mitä sanataide tarkoittaa, tai mikä on sen määritelmä, vaikka kuitenkin mielsivät, että olivat käyttäneet työssään sanataidetta. Se mikä kirjastoissa mielletään sanataiteeksi voi vaihdella paljonkin. Jotkin vastaajat kyselyssä ajattelivat selvästi, että sanataiteeseen kuuluu asioiden luominen ja sanataiteen itse tuottaminen. Monissa vastauksissa tuli myös ilmi, että sanataidetta voi yhdistää ja se toimii osana kokonaisuutta, eli esimerkiksi draamatyöskentely voi olla osaltaan sanataidetta. Osa vastaajista mielsi sanataiteeksi myös kirjaston perustoiminnot, kuten satutunnit tai kirjavinkkaukset.

Kyselyssä tiedusteltiin myös millaisessa kirjaston toiminnassa vastaajat käyttävät sanataidetta (Kuvio 6). Kysymyksessä pystyi valitsemaan seita vaihtoehtoja. Eniten sanataidetta hyödynnettiin kirjavinkkauksessa 71 %, lastentapahtumien 68 % sekä satutuntien yhteydessä 61 %. Vastaajista 48 % kertoi hyödyntävänsä sanataidetta muiden kirjaston tapahtumien yhteydessä ja yhtä moni erilaisissa kirjallisuuden ääneen lukemisen tapahtumissa. Lähes puolet vastaajista (45 %) oli hyödyntänyt sitä myös erilaisessa pajatoiminnassa sekä peleissä ja leikeissä. Vähiten sanataidetta oli hyödynnetty annetuista vaihtoehdoista lukupiireissä (35 %), lukukerhotoiminnassa (32 %), sekä kirjoituspiireissä (26 %). Vain yksi vastaaja vastasi vaihtoehdon kielikahvilat. Lisäksi oli mahdollista valita vaihtoehto jokin muu ja kuvata itse

millaisessa toiminnassa sanataidetta oli hyödynnetty. Vastauksen tähän kohtaan jätti 5 vastaajaa. Avoimeen tekstikenttään vastattiin ryhmätoiminta erityisryhmien kanssa, kirjoituskilpailut, eskarien sanataidekerho, runorastien sanataidetehtävät sekä kirjaston omat julkaisut sosiaalisessa mediassa.

Kuvio 6. Millaisessa kirjaston toiminnassa sanataidetta hyödynnetään (N=31).

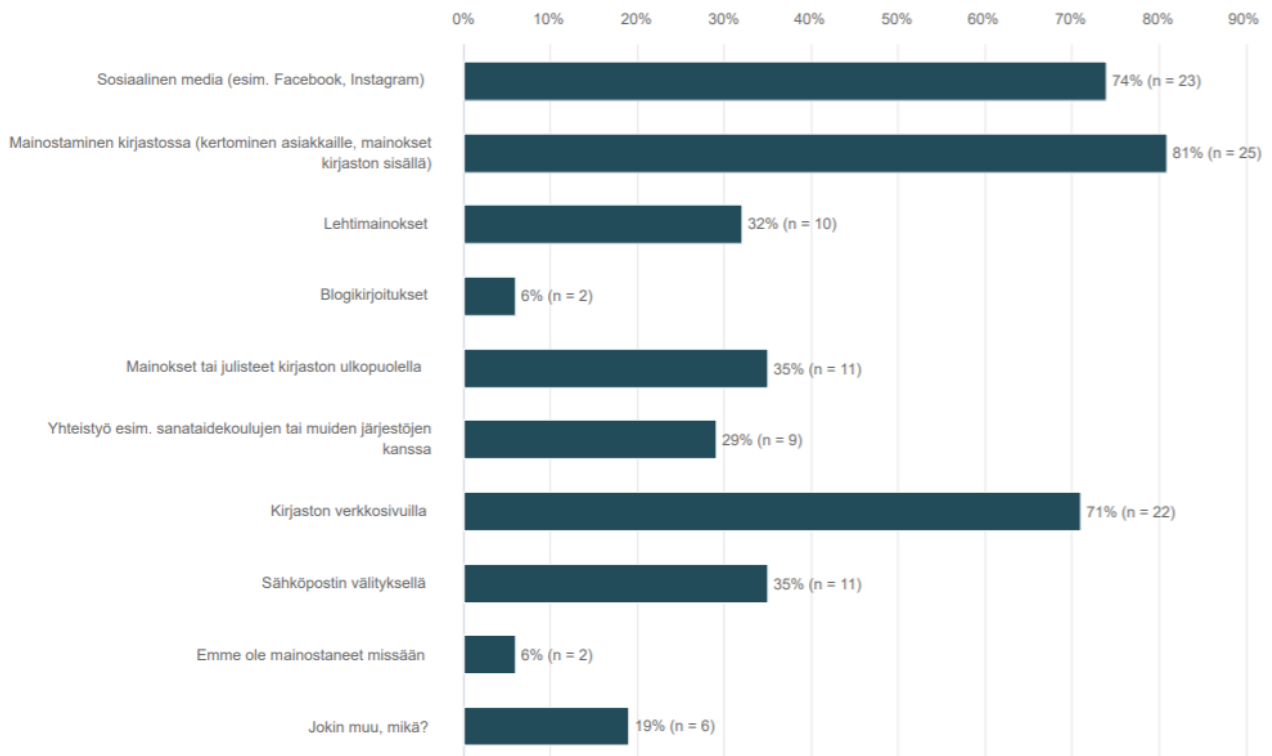
Kyselyssä otettiin selvää myös minkä asiakasryhmien kanssa sanataidetta hyödynnetään. Kysymyksessä pystyi valitsemaan useita vastausvaihtoehtoja. Selvä enemmistö (74 %) hyödynsi sanataidetta alakoululaisten kanssa sekä esikouluikäisten kanssa (55 %). Seuraavaksi eniten ja melko tasaisesti sanataidetta oli hyödynnetty pienten lasten 45 %, aikuisten 42 %, yläkoululaisten 39 % sekä senioreiden kanssa 32 %. Noin viidennes vastaajista kertoi hyödyntäneensä sanataidetta nuorten aikuisten kanssa (23 %) ja lukio- ja ammattikouluikäisten kanssa (23 %). Vähiten vastauksia saivat vaihtoehdot vauvat (16 %),

erityisryhmät (16 %) sekä maahanmuuttajat (10 %). Verrattaessa vastauksia kyselyn taustakysymykseen (7), eli minkä asiakasryhmän kanssa vastaaja tekee pääsääntöisesti työtä, voidaan vastauksista huomata, että vähemmälle huomiolle jäävät molemmissa kohdissa seniorit, vauvat, erityisryhmät sekä maahanmuuttajat.

Kyselyssä kysyttiin myös, kuinka monta kertaa sanataidetoimintaa oli järjestetty vuoden 2019 aikana kirjastossa. Kyselyyn valittiin vuosi 2019 sen vuoksi, koska haluttiin ettei koronan vaikutus sanataidetoiminnan järjestämiseen vaikuttaisi vastaamiseen. Puolet vastaajista vastasi yli 15 kertaa vuoden aikana. Muiden vastausten osalta kyselyssä oli enemmän hajontaa. Vastaajista 2 (8 %) kertoi, ettei heidän kirjastossaan oltu järjestetty sanataidetoimintaa lainkaan vuonna 2019. Toimintaa oli järjestetty 4-6 kertaa tai 10-15 kertaa kuudessa kirjastossa ja 1-3 kertaa kahdessa kirjastossa. Vastausvaihtoehtona oli myös jokin muu, mikä-vaihtoehto. Sen valitsi kolme vastaajaa. Avoimen kentän vastauksissa tuli ilmi, ettei tilastoitua tietoa ollut tai vastaaja ei pystynyt arvioimaan koko kirjaston tapahtumien laajuisesti missä tapahtumissa tai kuinka paljon sanataidetta oli hyödynnetty.

Jatkokysymyksenä edelliselle vastaajia pyydettiin arvioimaan, moniko asiakas oli osallistunut kirjaston järjestämään sanataidetoimintaan vuonna 2019. Reilusti yli puolet (65 %) vastasi vaihtoehdon enemmän kuin 100 henkilöä. Seuraavaksi eniten vastattiin vaihtoehtoja 21-40 henkilöä (20 %), sekä vaihtoehtoa 81-100 henkilöä (10 %) Vähiten vastattiin vaihtoehtoa 41-60 henkilöä (5 %).

Kyselyssä pyydettiin myös vastaajia kertomaan missä kaikissa kanavissa kirjasto on mainostanut sanataidetoimintaa (Kuvio 6.). Vastaajaa pyydettiin valitsemaan valmiiksi annetuista vaihtoehdoista kaikki hänelle sopivat mainostamiskanavat. Selvästi eniten mainostettiin kirjaston sisällä suullisesti tai mainosten avulla 81 %, sosiaalisessa mediassa 74 % sekä kirjaston omilla verkkosivuilla 71 %. Seuraavaksi eniten mainostettiin kirjaston ulkopuolella mainosten tai julisteiden avulla 35 %, sähköpostin välityksellä 35 %, lehtimainoksissa 32 %, tekemällä yhteistyötä sanataidekoulujen tai muiden järjestöjen kanssa 29 %. Vähiten mainostamiseen käytettiin blogikirjoituksia (6 %) ja saman verran ei mainostanut sanataidetoimintaa missään kanavassa. Vaihtoehdoissa oli myös vaihtoehto jokin muu, mikä, jonka valitsi 19 % vastaajista. Avoimessa kentässä vastauksissa tuli ilmi koulujen Wilma-järjestelmä, paikallismedioiden menopalstat, sekä yhteistyö koulujen ja päiväkotien kanssa.

Kuvio 5. Missä kanavissa kirjasto mainostaa sanataidetoimintaa (N=31).

Kyselyssä tiedusteltiin myös, millaista palautetta järjestetystä sanataidetoiminnasta on saatu. Kysymys oli avoin ja vastauksia siihen tuli 15. (Kyselyssä saadut avoimet vastaukset on koottu työn liitteeksi 5). Analyysin perusteella palaute voitiin jakaa kahteen eri teemaan. Kirjastojen saama palaute oli ollut pelkästään positiivista, ja sanataidetoiminta kirjastoissa oli ollut hyvin toivottua. Selkeästi eniten vastattiin, että palaute oli ollut positiivista ja hyvää, näin vastasi 12 vastaajaa. Sanataidetoiminnalle toivottiin myös jatkoa vastauksissa.

Palaute on ollut tosi positiivista ja kiittävää (Vastaaja 5).

Palaute on positiivista. Esimerkiksi kirjoittaja/sanataideryhmiin osallistujat ovat olleet hyvin sitoutuneita ryhmään ja toivoneet toiminnalle jatkoa (Vastaaja 2).

Toinen vastauksissa esille noussut teema olivat yksittäisten asiakkaiden hyvät kokemukset sekä sanataiteen vaikutus yksilötasolla. Näitä kokemuksia esille nosti kolme vastaajaa. Sanataidetoiminnan vaikutuksista ja myös tarpeesta voi lukea vastaajien seuraavista kommentteista.

Tällä hetkellä teen nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua sanataidehanketta, ja ainakin välipalaute ensimmäisestä lukukaudesta oli kannustavaa luettavaa. Nuoret kirjoittivat, että he ovat toiminnan myötä alkaneet kirjoittamaan enemmän kuin ennen, kokivat saavansa uutta inspiraatiota omaan luovaan tekemiseen, käsitys omasta kirjoittajuudesta on vahvistunut, samoin kokemus siitä, että pystyy ja voi rohkeammin kertoa mielipiteitään ryhmätilanteessa. Useampikin nuori on myös työpajan jälkeen jäänyt juttelemaan ja kertonut, että ryhmässä tuntuu turvallisemmalta kirjoittaa sellaisistakin asioista, joiden kohtaaminen yksin veisi pelottavan syvälle. (Vastaaaja 3).

Erittäin positiivista. Yksi isä sanoi että kirjaston salapoliisipaja (pienet koululaiset) oli ainoa harrastus jonne pojat perheessä menivät nurisematta. Toivottaisiin enemmän tällaista vapaa-ajan toimintaa, Potter-kerhoon oli tulijoita enemmän kuin pystyin ottamaan vaikka otin 20 oppilasta. Nyt ei resurssit enää riitä tällaisen vapaa-ajalla tapahtuvan sanataiteen järjestämiseen, valitettavasti. (Vastaaaja 9).

4.3 Sanataiteen osaaminen kirjastoissa

Osana kyselyä haluttiin tietää myös kirjastojen sanataiteeseen liittyvästä osaamisesta. Ensimmäisenä vastaajilta kysyttiin mistä heidän kiinnostuksensa sanataiteen tekemiseen ja toteuttamiseen on herännyt. (Kyselyssä saadut avoimet vastaukset on koottu työn liitteeksi 3). Kysymys oli avoin ja siihen vastasi 29 vastaajaa. Vastaukset jakautuivat neljään pääteemaan. Keskeisimmäksi syyksi nousi työn kautta herännyt kiinnostus, jonka mainitse 12 vastaajaa.

Sehän kuuluu tähän kirjastotyöhön. Sanojahan tässä on perinteisesti tarjottu asiakkaille vuosikymmenten ajan. Nykyään tarjotaan myös kuvaa ja liikkuvaa kuvaa (Vastaaaja 23).

Halu saada osallistettua lapsia ja nuoria sekä kirjavinkkauksissa että kirjaston tapahtumissa (Vastaaaja 28).

Moni vastaaja oli myös kiinnostunut sanataiteen tekemisestä sanataideohjaajakoulutuksen tai muun koulutuksen kautta, näin vastasi 7 vastaajista. Näissä vastauksissa nousi myös halu hyödyntää oppimaansa omassa työssään.

Olen aina rakastanut lukemista, runoja, lauluja. Lukion jälkeen kävin luovan ilmaisun linjan. Sen jälkeen olen eri ammateissani hyödyntänyt oppiani ja rakkauttani (Vastaaja 27).

Luovan kirjoittamisen kurssit ja sanataideohjaaja opinnot (Vastaaja 4).

Osalle vastaajista oma lukuharrastus oli ollut avainasemassa sanataiteesta kiinnostumisessa. Näissä vastauksissa nousi esille oman ilmaisun ja luovuuden käyttäminen. Vastaajista kahdeksan nosti esille vastauksissaan näitä seikkoja.

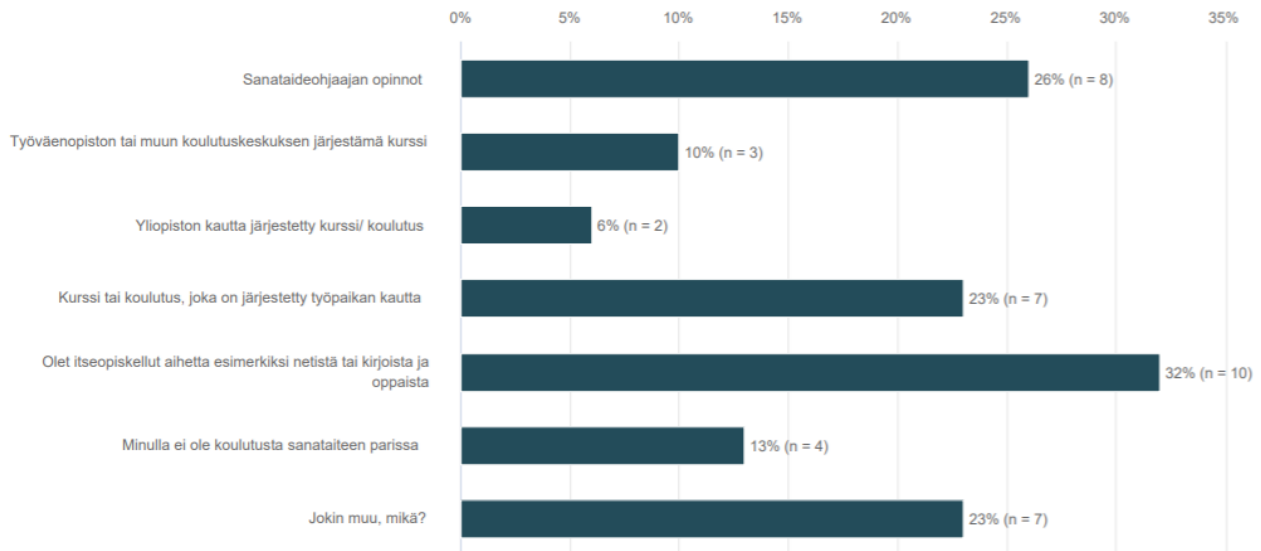
Olen itse harrastanut kirjoittamista pitkään. Rakastan tekstiä ja tarinoita. Oma kirjoittaminen on tärkeä ilmaisuväline (Vastaaja 9).

Kieli on kiehtonut minua aina ja nuorempana harrastin kirjoittamista. Sanataide kulkee käsi kädessä lukemisen kanssa ja on luonnollinen osa kirjastotyötä (Vastaaja 22).

Kolme mainintaa kyselyssä saivat lisäksi oman lapsuuden perheen lukemiskulttuuri ja lapsena herännyt innostus lukemiseen, kirjoihin ja sitä kautta sanataiteeseen: ”Perheessä on aina luettu paljon, kirjat ja kirjoittaminen ovat aina kuuluneet asiaan” (Vastaaja 20).

Sanataiteeseen innostumisen lisäksi vastaajilta tiedusteltiin heidän mahdollista koulutustaan sanataiteeseen liittyen. Kysymyksellä haluttiin selvittää, onko henkilöstön koulutuksella merkitystä siinä, toteuttaako hän työssään sanataidetta (Kuvio 7). Kysymyksessä vastaajalle annettiin useita vastausvaihtoehtoja, joista saattoi valita kaikki itselleen sopivat. Kuvioista 7 näkee, että eniten aiheita oltiin itseopiskeltu netistä, kirjoista tai erilaisista oppaista (32 %). Vastaajista 26 % oli suorittanut sanataideohjaajan opinnot. 23 % vastaajista oli käynyt työpaikan kautta järjestettävän kurssin tai koulutuksen aiheesta. 13 % vastaajista ilmoitti, ettei heillä ole koulutusta sanataiteeseen liittyen. Vastaajista 3 kertoi, että oli käynyt työväenopiston tai muun koulutuskeskuksen järjestämän kurssin sanataiteesta. Vastaajista 2 oli käynyt yliopiston järjestämän kurssin sanataiteeseen.

Kysymyksessä saattoi myös valita vaihtoehdon Jokin muu, mikä. Vastaajista 7 valitsi tämän vaihtoehdon. Avoimissa vastauksissa nostettiin esille kansanopiston luovan ilmaisun linja, ammattikoulutukseen liittynyt kurssi aiheesta.

Kuvio 6. vastaajien koulutus sanataiteeseen liittyen (N=31).

Jatkokysymyksenä edelliselle tiedusteltiin, missä vastaajat olivat suorittaneet sanataiteeseen liittyviä opintoja. Kysymys oli avoin ja vastauksia siihen tuli 20. Vastauksissa näkyi koulutustahojen moninaisuus ja koulutusten pituuksien vaihtelevuus. Vastaukset jaettiin viiteen eri teemaan. Eniten vastaajat kertoivat käyneensä työpaikan tai muita yleisiä koulutuksia tai webinaareja (6). Saman verran oli käyty yliopiston järjestämiä kursseja tai koulutuksia (6). Näissä opintopistemäärät ja koulutuksen kesto vaihtelivat 2 opintopisteestä 25 opintopisteeseen. Moni oli suorittanut yliopisto-opintoja kesäyliopistossa. Opistotasoista koulutusta oli käynyt 3 vastaajaa, esimerkiksi työväenopistossa ja Oriveden opistossa. Näissäkin koulutuksissa opintopistemäärissä ja koulutuksen pituuksissa oli paljon vaihtelua. Vastaajista yksi mainitsi, että hän on itseopiskellut aihetta kirjoista. Muina koulutuspaikkoina mainittiin Kirjan talo ja Snellman instituutti.

Kyselyssä haluttiin lisäksi tietää, millaisina vastaajat pitivät omia valmiuksiaan sanataiteen hyödyntämiseen kirjastossa. Kysymykseen vastattiin Likertin-asteikolla, jossa arvo 1

merkitsi aloittelijaa ja 5 vahvaa osaajaa. Tulosten keskiarvoksi tuli 3,3, joten vastaajat pitivät valmiuksiaan kohtalaisen hyvinä. Taulukosta 1 voi nähdä, että vahvoina osaajina itseään piti vain kaksi vastaajaa ja toisaalta aloittelijoina samoin kaksi. Suurin osa vastaajista sijoitti itsensä asteikon keskivaiheille, mutta kuitenkin keskiarvon yläpuolelle itsensä sijoitti 12 vastaajaa.

Taulukko 1. Vastaajien valmiudet sanataiteen hyödyntämiseen (N=31).

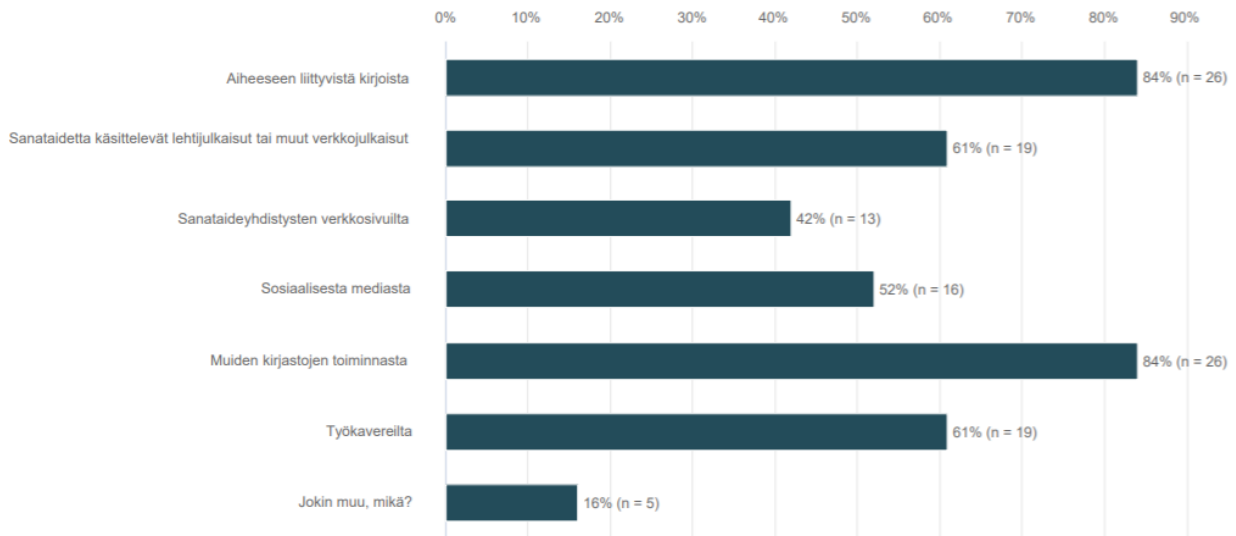
Valmiudet sanataiteen hyödyntämiseen	1 Olen aloittelija	2	3	4	5 Olen vahva osaaja	Keskiarvo
Vastaajat (kpl)	2	2	15	10	2	3,3

Kyselyssä haluttiin myös selvittää vastaajien käytössä olevia resurssien riittävyyttä sanataidetoimintaan ja kokevatko vastaajat, että heillä on mahdollisuus toteuttaa työssään sanataidetta (Taulukko 2). Vastaajille esitettiin kyselyssä väittämiä, joihin heidän tuli vastata asteikolla 1-5 siten, että 1 merkitsi vastaajan olevan täysin eri mieltä, 3 neutraalia arvoa ja 5 täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Vastaajat olivat siitä, että heillä on riittävästi tietoa sanataiteesta ja sen hyödyntämismahdollisuuksista (3,8) sekä siitä, että heillä on käytössään sopivat välineet ja materiaalit sanataidetoiminnan toteuttamiseen (3,7). Sen sijaan eniten erimielisiä oltiin väittämästä ajan riittävyydestä sanataidetoiminnan suunnitteluun (2,7) ja toteuttamiseen (2,8).

Taulukko 2. Väittämät sanataiteen toteuttamisen mahdollisuuksista (N=31).

Väittämät Minulla on:	1 Täysin eri mieltä	2	3	4	5 Täysin samaa mieltä	Keskiarvo
Riittävästi tietoa sanataiteesta ja sen hyödyntämismahdollisuuksista	3	2	12	12	17	3,6
Riittävästi aikaa suunnitella sanataidetoimintaa	6	8	5	5	3	2,7
Riittävästi aikaa suunnitella sanataidetoimintaa	5	9	4	4	5	2,8
Käytössäni on sopivat tilat sanataiteen toteuttamiseen	1	3	10	10	3	3,4
Käytössäni on sopivat materiaalit ja välineet sanataidetoiminnan toteuttamiseen	1	3	15	15	5	3,7
Minulla on mahdollisuus tavoittaa sanataiteesta hyötyvät asiakkaat	1	5	16	16	2	3,4

Sanataiteeseen voidaan hakea ideoita ja virikkeitä monista eri lähteistä. Kyselyssä haluttiinkin selvittää, millaisia virikemateriaaleja vastaajat hyödyntävät (Kuvio 10). Reilusti eniten vastattiin aiheeseen liittyvistä kirjoista 84 %, sekä muiden kirjastojen toiminnasta 84 %. Seuraavaksi eniten ideoita haettiin työkavereilta 61 %, sanataidetta käsittelevistä lehtijulkaisuista tai muista verkkojulkaisuista 61 %, sosiaalisesta mediasta 52 % sekä sanataideyhdistysten verkkosivuilta 42 %. Kysymyksessä oli mahdollista valita myös muu, mikä- vaihtoehto. Tähän avoimen vastauksen jätti viisi vastaajaa. Vastauksissa mainittiin Lukulux.fi-sivusto, koulutukset sekä kotoa löytyvät materiaalit.

Kuvio 7. Mistä vastaajat hakivat ideoita ja virikkeitä sanataidetoimintaan (N=31).

Kyselyssä selvitettiin lisäksi, kuinka oleellisena vastaajat pitivät sanataiteen osaamista kirjastotyössä. Kysymykseen vastattiin Likertin-asteikolla, jossa arvo merkitsi 1-ei lainkaan oleellista ja arvo 5-erittäin oleellista. Vastausten keskiarvo oli 3,9 ja kukaan vastaajista ei vastannut 1- ei lainkaan oleellista. Vastaajista kuusi ei ollu samaa eikä eri mieltä. Vastaajista 15 piti sanataiteen osaamista kirjastotyössä melko oleellisena ja kahdeksan vastaajaa vastasi pitävänsä sanataiteen osaamista erittäin oleellisena. Keskimäärin vastaajat pitivät sanataiteen osaamista oleellisena kirjastotyössä.

Taulukko 3. Sanataiteen osaaminen kirjastotyössä (N=31).

Sanataiteen osaaminen kirjastotyössä	1 Ei lainkaan oleellista	2	3	4	5 Erittäin oleellista	Keskiarvo
Vastaajat	0	2	6	15	8	3,9

Vastaajilta tiedusteltiin heidän näkemystään sitä, pitäisikö sanataiteen opetuksen kuulua osaksi kirjasto- ja tietopalvelualan opetussuunnitelmia. (Kyselyssä saadut avoimet vastaukset on koottu työn liitteeksi 7). Lähes kaikki vastaajista, eli 29 oli sitä mieltä, että sanataiteen tulisi olla osa opetussuunnitelmaa. Kieltävästi vastasi 2 vastaajaa. Vastaajia

pyydettiin lisäksi perustelemaan vastauksensa avoimessa kysymyksessä ja vastauksia saatiin peräti 31 kappaletta. Kieltävästi vastasi 2 vastaajaa (6,5 %), näissä vastauksissa mainittiin, ettei kaikkien tarvitse osata sanataidetta sekä että esiintymisvalmiuksista ja ohjaustaidoista on työssä etua, mutta niiden ei pitäisi olla pakollisia.

Kirjastoalan ammattilaisuudessa esiintymis- ja ohjausvalmiudet ovat plussaa ja tapa erikoistua, mutta eivät välttämättömyys. Muut ominaisuudet painavat enemmän ja kaikenlaisia ammattilaisia tarvitaan. Lähtökohtaisesti mielestäni kirjastoammattilaisen ei tarvitse olla "esiintyjäluonne", eikä sen pitäisi olla vaatimus. Lähestulkoon jokaiseen kirjastoon pystytään värväämään ulkopuolisia osaajia esim. pajatoimintaan tai satunnaisempaan tapahtumatoimintaan, mikäli sellaiselle on kysyntää ja tarvetta (Vastaaja 2).

Vastaajista myöntävästi vastasi 29 vastaajaa (93,5 %). Eniten vastauksissa näkyi se, että sanataiteen menetelmät tukevat kirjastotyötä, sanataide liittyy nyt jo tiiviisti moneen kirjaston peruspalveluun sekä sanataiteen osaaminen tuo lisää työkaluja ja valmiuksia osaamiseen. Esille tuli myös, että sanataide ja sen hyödyntäminen tulee lisääntymään kirjastoissa ja sen osaajia tarvitaan. Näin vastasi 14 vastaajaa. Seuraavana tärkeänä seikkana vastauksista tuli ilmi sanataiteen yhteys lukemaan innostamiseen, tämän mainitsi vastauksissaan 6 vastaajaa. Kolmessa vastauksessa mainittiin sanataiteen hyöty laajoille asiakasryhmille sekä sen hyödyt asiakkaan näkökulmasta.

Sanataidemenetelmät antavat toimivia välineitä kirjastojen monilukutaitotyöhön. Sanataidekasvatus on osallistavaa ja yhteisöllistä, ja soveltuu siten hyvin kirjastopedagogiikan osaksi. Sanataidekasvatus tarjoaa osallistujille mahdollisuuksia kokea kuuluvansa osaksi kirjallista kulttuuria, ei vain lähestyä sitä vastaanottajana ja ulkoapäin. Sanataide muistuttaa, että kieli on yhteistä pääomaamme, koko kieliyhteisön asia, ei ainoastaan kirjallisesti erityislahjakkaiden (Vastaaja 8).

Kolmessa vastauksessa painotettiin sanataiteen yhteyttä lasten ja nuorten kirjastotyöhön, vaikka sivuttiinkin myös muuta kirjastotyötä kuten vastaaja 6 nostaa esille: "Ainakin lasten ja nuorten kirjastotyön opintoihin pitäisi kuulua, koska se kehittää kieltä, lukemista ja mielikuvitusta sekä itsensä ilmaisemista. Myös aikuisten puolella aihetta voisi sivuta"

4.4 Sanataiteen merkitys ja tulevaisuus kirjastoissa

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeinä he pitivät erilaisia sanataidetoimintaan liittyviä seikkoja. Vastaajille esitettiin väittämiä, joihin heidän tuli vastata asteikolla 1-5 siten, että 1 merkitsi ei lainkaan tärkeää, 3 neutraalia arvoa ja 5 erittäin tärkeää. Eniten samaa mieltä oltiin väittämästä kirjastot toimivat yhteisöllisinä ja osallistavina paikkoina, sekä sitä että kirjastot hyödyntävät sanataidetta. Vastaajat kokivat sanataiteen hyödyntämisen ja sen että kirjasto käyttää myös resursseja sanataiteen tukemiseen hyvin tärkeänä. Moni piti myös tärkeänä sitä, että kirjastoissa hyödynnetään taidelähtöisiä työskentelymuotoja. Kaikkia väittämiä pidettiin kuitenkin tärkeinä ja niiden keskiarvo oli 4,4, joka kertoo yleisesti siitä, että sanataidetta ja sen hyödyntämistä pidetään todella tärkeinä kirjastossa.

Taulukko 4. Väittämät sanataiteen merkityksestä kirjastoissa (N=31).

Väittämät	1 Ei lainkaan tärkeää	2	3	4	5 Erittäin tärkeää	Keskiarvo
Kirjastossa hyödynnetään taidelähtöisiä menetelmiä	1	1	5	12	12	4,1
Kirjastot hyödyntävät sanataidetta	0	2	1	11	17	4,4
Kirjastoista löytyy sanataiteen osaajia	0	3	3	8	17	4,3
Kirjastot käyttävät resursseja sanataiteen tukemiseen	0	1	4	13	13	4,2
Kirjastot toimivat yhteisöllisinä ja osallistavina paikkoina	0	0	1	2	28	4,9

Kyselyssä haluttiin selvittää mitä hyötyjä sanataiteella voidaan vastaajien mielestä saavuttaa. (Kyselyssä saadut avoimet vastaukset on koottu työn liitteeksi 4). Kysymys oli avoin ja siihen saatiin 25 vastausta. Vastauksissa toistuivat hyvin paljon samat teemat ja asiat. Eniten vastauksissa mainittiin sanataiteen vaikutukset hyvinvoinnille, sekä itseilmaisun ja luovuuden kehittymiselle. Sanataiteen koettiin myös parantavan sosiaalisia taitoja ja tarjoavan keinoja tulla kuulluksi ja nähdyksi. Vastauksissa näitä teemoja oli 11 vastauksessa, mutta niitä sivuttiin myös muissa vastauksissa.

Sanataide kasvattaa yksilöllisyyttä ja mahdollistaa omaa ilmaisua. Erityisesti lapsille sanataide on kanava tulla kuulluksi (Vastaaja 2).

Sanataiteen keinoilla voi lisätä yksittäisten ihmisten ymmärrystä itesestä ja maailmasta, herättää ajatuksia ja tunteita. Se on yksi väylä oman luovuuden löytämiseen, koska monilla on sellaisia uskomuksia, etteivät ole luovia, esim. osaa kirjoittaa (sama pätee myös musiikkiin ja kuvataiteeseen) (Vastaaja 3).

Se voi antaa rohkaisua ja iloa kun pystyy ilmaisemaan itseään tai löytää jotain joka resonoi itsessä. Hyvinvointia lisäävää, niin nuorilla kuin vanhemmillakin (Vastaaja 14).

Olen ohjannut sanataidetta mm. mielenterveys- ja päihdekuntoutujille ja hyvin konkreettisella tasolla saanut huomata, kuinka se muun muassa kehittää sosiaalisia taitoja, luo ryhmään kannustavaa ilmapiiriä, antaa välineitä tunteiden käsittelyyn ja vahvistaa itsetuntoa. Sanataidekasvatuksessa on aivan huima potentiaali, jota ei vielä hyödynnetä laisinkaan niin kattavasti kuin olisi mahdollista. Luulen, ettei sen kokonaisvaltaista vaikuttavuutta vielä täysin hahmoteta esimerkiksi osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta (Vastaaja 7).

Vahvana teemana vastauksista nousi esille myös sanataiteen vaikutus lukutaitoon ja lukukipinän löytymiseen. Myös sanataiteen käyttäminen lukemaan innostamisen välineenä nousi esille vastauksissa, näihin liittyviä vastauksia esille nousi 10.

Myöskin huonosti lukeva pääsee tutustumaan kirjoihin, sanoihin ym. (Vastaaja 10).

Esimerkiksi lasten kanssa toimiessa kielen käyttämisen ja tekstin ymmärtämisen osaamista voidaan kehittää. Lukutaidon kehittäminen ja ylläpito sekä lukemaan innostaminen ovat kirjaston perustehtäviä ja tässä erilaisilla sanataidetta hyödyntävillä tapahtumilla on rooli. (Vastaaja 15).

Sanataide madaltaa kynnystä itse tekstin tuottamiseen ja antaa valmiuksia ymmärtää erilaisia tekstilajeja. Kielellä leikkiminen on hyödyllinen osa niin lapsen kehitystä kuin kielen oppimistakin (Vastaaja 13).

Lukemaan innostaminen, lukutaidon parantaminen!!! (Vastaaja 22).

Autetaan ihmisiä löytämään se lukukipinä, oli kyse sitten lukemisesta tai kirjoittamisesta. Monilla on vaikka koulun kautta jäänyt tosi negatiivinen kuva omista kyvyistä ja taidoista, ajatelleen etten minä osaa, kykene tai tämä on tylsää. Sanataide osoittaa näitä luuloja vääriksi, ei ole suorituspainetta tai oikeita ja vääriä vastauksia. Se on hauskaa ja leikillistä, sitä tarvitsevat myös aikuiset, ei vain lanu kirjastotyö. Motivaatio ja mielenkiinto johonkin asiaan syttyy yleensä positiivisista kokemuksista ja muistoista, niitä sanataiteella voidaan synnyttää ehkä muuten haastavaksi koettujen tekstien ympärille. (Vastaaja 20).

Vastauksissa nousi esille lisäksi sanataiteen yhteys aktiiviseen kansalaisuuteen ja yhteisöllisyyteen, nämä mainittiin kolmessa vastauksessa. Esille nousi myös sanataiteen käytön monipuolisuus ja sen saavutettavuus. Taidemuotona sanataide on kaikkien saavutettavissa ja se on pääsääntöisesti ilmaista.

Erilaiset taidetapaamiset ovat mielestäni parasta yhteisöllisyyttä jota kirjasto voi tarjota. (Vastaaja 3).

Kirjasto voi olla matalan kynnyksen paikka monelle kirjoittamisesta kiinnostuneelle; se on helppo paikka tulla kokeilemaan ja tapaamaan muita asiasta kiinnostuneita. Myös maksuttomuus tärkeää. Santaide on yhteisöllisyyttä ja kansalaisten aktiivisuutta lisäävää toimintaa parhaimmillaan. (Vastaja 6).

Sanataidetoiminta kirjastoissa lisää osallisuutta, kehittää lukutaitoa, antaa onnistumisen kokemuksia asiakkaille, on osa elinikäistä oppimista, tarjoaa maksuttoman väylän itseilmaisun kehittämiseen. Lukemattomia hyötyjä! (Vastaja 9).

Ilmainen reitti jokaiselle lapselle ikään katsomatta osallistua ja saada edes jokin kontakti sanataiteeseen. (Vastaja 18).

Se tuo virkistystä esim. hoitokotien vanhuksille, jotka eivät voi osallistua kulttuuritapahtumiin. Se tuo satutunneille iloa, samoin kirjastokerhoon ja väriä novelli-iltoihin. (Vastaja 23).

Kyselyn lopuksi viimeisessä avoimessa vastauksessa annettiin vastaajille mahdollisuus antaa muuta palautetta kirjastojen sanataidetoimintaan liittyen. (Kyselyssä saadut avoimet vastaukset on koottu työn liitteeksi 6). Vastauksia kysymykseen tuli yhdeksän. Selvästi yhdeksi teemaksi nousi se, ettei sanataiteen potentiaalia vielä täysin ymmärretä ja sitä ei hyödynnetä olleenkaan niin laajasti kuin olisi mahdollista.

Kirjastoissa ei mielestäni riittävästi ymmärretä sanataiteen potentiaalia ja anneta aikaa sen tekemiseen. Sama asema kuin kirjavinkkareilla oli muinoin. (Vastaja 3).

Itse olen pätkätyöläisenä kokenut, että paljon työtä ja hyviä verkostoja valuu hukkaan, kun toiminnalle on hankalampi suunnitella jatkuvuutta yli oman työsuhteen. En tiedä miten sen saisi sujumaan niin, ettei kyseessä olisi vain oma missio, vaan aidosti yhteinen asia, joka palvelee yhteisiä tavoitteita. Mutta ehkä tämä toiminta on vielä sen verran pioneerivaiheessa, että vakiintuminen ottaa oman aikansa. (Itse olen pätkätyöläisenä kokenut, että paljon työtä ja hyviä verkostoja valuu hukkaan, kun toiminnalle on hankalampi

suunnitella jatkuvuutta yli oman työsuhteen. En tiedä miten sen saisi sujumaan niin, ettei kyseessä olisi vain oma missio, vaan aidosti yhteinen asia, joka palvelee yhteisiä tavoitteita. Mutta ehkä tämä toiminta on vielä sen verran pioneerivaiheessa, että vakiintuminen ottaa oman aikansa. (Vastaja 2).

Merkityksen korostamista ja koulutusta asiasta lisää. (Vastaja 8).

Kirjastot voisi käyttää monipuolisemmin eri asiakasryhmien kanssa. Ehkä vieläkin vähän se ajatus, että tämä on jotakin lasten kanssa puuhastelua, vaikka itse käytän nimenomaan enemmän aikuisten kanssa. (Vastaja 6).

Muita esille nousseita teemoja olivat resurssien vähyys sanataidetoiminnan toteuttamiseen, tarvittavien laitteiden ja osaamisen puute sekä sanataidetoiminnan siirtäminen verkkoon. Nämä tulivat esille kolmessa vastauksessa.

Korona-aika on ollut raskasta, kun kaikki osaamisensa ja suunnitelmansa pitäisi siirtää verkkoon. Ennen koronaa sitä taisteli urhoollisesti sen puolesta, että ihan kaikki ei menisi nettiin ja someton vuorovaikutuskin säilyisi luovassa tekemisessä ja lukemisessa. Oman työn painopiste ja osaamisalue kun ei ole koskaan ennen ollut verkkosisällöissä. (Vastaja 4).

Henkilökunnan resurssit vähissä, joten kaveria sanataidehommiin ja kuvaamiseen ei oikein liikene vaikka moni muuten mielellään auttaisi. Kaikki pitää näköjään opetella tekemään itse, vaikka joskus kaipaisi tukea, neuvoa ja rakentavaa kritiikkiä. (Vastaja 5).

Vedin Kirjoittavaa lukupiiriä kaksi vuotta, mutta lopetin, koska suunnitteluun ja tapaamisten valmisteluun ei ollut tarpeeksi työaikaa. (Vastaja 1).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn avulla haluttiin selvittää seuraavia asioita, jotka jaettiin kolmeen eri pääteemaan. Ensimmäinen teema koski sanataiteen hyödyntämistä kirjastoissa, eli paljonko ja missä tilanteissa sanataidetta järjestetään kirjastoissa, minkälaista sanataidetoimintaa kirjastoissa on ja mille asiakasryhmille sanataide on useimmiten suunnattu. Toisena teemana oli sanataiteen osaaminen kirjastoissa, eli millainen ajatus kirjaston henkilökunnalla on omasta osaamisestaan sanataiteen toteuttamiseen, kuinka paljon kirjastoilla ja henkilökunnalla on resursseja toteuttaa sanataidetta, toivotaanko aiheesta lisäkoulutusta ja tulisiko kirjastoalan opintojen sisältää sanataiteen opetusta. Viimeisenä teemana oli sanataiteen merkitys ja tulevaisuus kirjastoissa, eli mitä hyötyjä sanataiteen käytöstä kirjastoissa voisi olla ja millaisena kirjastojen henkilöstö näkee sanataiteen tulevaisuuden kirjastoissa. Näiden teemojen lisäksi selvitettiin taustatietoja. Seuraavassa on koottu yhteen opinnäytetyön kyselyn keskeiset johtopäätökset.

Kyselyyn vastanneiden enemmistö oli työskennellyt kirjastossa suhteellisen pitkään, vähintään 7 vuotta ja merkittävä osa kymmenestä viiteentoista vuoteen. Sen sijaan työkokemusvuosissa sanataiteen parissa oli paljonkin hajontaa. Tulosten perusteella siis vaikuttaa, ettei kokemus sanataiteen parissa ole riippuvainen työskentelyvuosista kirjastoalalla. Vastauksesta voi myös päätellä, että sanataide on kohtalaisen uusi menetelmä kirjastoissa ja sitä on alettu käyttämään enemmän viime vuosina.

Kyselyssä selvitettiin myös vastaajan työskentelyaluetta. Kysymyksen tarkoituksena oli saada tietoa siitä, missä suomen kirjastoissa sanataidetta järjestetään ja onko maakuntien välillä eroja. Vähäisen vastaajamäärän vuoksi tuloksista ei kuitenkaan voi tehdä yleistyksiä. Eniten vastauksia saatiin Uudeltamaalta ja Etelä-Pohjanmaalta, mutta kahdeksasta maakunnasta, sekä Ahvenanmaalta ei saatu vastauksia lainkaan. Tulosten perusteella ei voida siis sanoa, että sanataidetoimintaa järjestettäisiin aktiivisemmin tietyillä alueilla.

Opinnäytetyössä haluttiin tietää, oliko kirjaston koolla vaikutusta sen mahdollisuuksiin järjestää sanataidetoimintaa. Kirjaston henkilöstömäärää kysyttäessä melkein puolet oli isoista yli 20 henkilön kirjastoista. Toisaalta vastauksia tuli myös pienistä ja keskisuurista kirjastoista. Kirjaston koko ei siis vaikuta ratkaisevalta tekijältä sanataidetta järjestettäessä.

Taustatiedoissa vertailtiin lisäksi vastaajien koulutustasoa ja sitä, oliko sillä vaikutusta siihen, kuinka paljon sanataidetta järjestetään. Yli puolella kyselyyn vastanneista sanataidetta työssään käyttäneellä oli ylempi korkeakoulututkinto. Sanataidetta työssään käyttävät kuitenkin myös alemman korkeakoulun käyneet, sekä toisen asteen koulutuksen käyneet. Puolella vastaajista oli käytynä ylempi korkeakoulututkinto, mutta se ei välttämättä ole yhteydessä sanataiteen hyödyntämiseen. Eli se minkä koulutusasteen vastaaja oli suorittanut, ei ollut suoraan merkitystä tässä opinnäytetyössä sanataiteen hyödyntämiseen.

Kyselyssä kävi ilmi, että se mikä mielletään sanataiteeksi voi vaihdella paljonkin. Useat vastaajat kyselyssä ajattelivat selvästi, että sanataiteeseen kuuluu asioiden luominen ja sanataiteen itse tuottaminen. Monissa vastauksissa tuli myös ilmi, että sanataidetta voi yhdistää esimerkiksi muihin taidelähtöisiin menetelmiin ja se toimii osana kokonaisuutta, eli esimerkiksi draamatyöskentely voi olla osaltaan sanataidetta. Osa vastaajista mielsi sanataiteeksi myös kirjaston perustoiminnot, kuten satutunnit tai kirjavinkkaukset. Sanataiteen määritelmä voi siis olla hyvinkin laaja ja vastaus riippuu paljon henkilön omasta ajatuksesta, miten hän asian ajattelee. Marja-Leena Mäkelän (2005, 40–41) mukaan sanataiteen määritelmät ovat usein laajoja ja myös vaihtelevia asiayhteydestä riippuen, eikä kaikkea sanataidetta voi määritellä.

Kirjastoissa sanataidetta hyödynnettiin sekä kirjastojen perustoiminnassa että erilaisissa tapahtumissa. Toisaalta vastaajia pyydettiin kertomaan myös minkä asiakasryhmien kanssa sanataidetta hyödynnetään. Selvästi eniten sanataidetta hyödynnettiin alakoululaisten kanssa, sekä esikouluikäisten kanssa ja vähiten sanataidetta hyödynnettiin vauvojen erityisryhmien sekä maahanmuuttajien kanssa. Kysymystä verrattiin kyselyn taustakysymykseen 7 eli minkä asiakasryhmien kanssa vastaajat tekivät pääsääntöisesti työtä. Tuloksista voidaan huomata, että vähemmälle huomiolle jäävät molemmissa kohdissa seniorit, vauvat, erityisryhmät, sekä maahanmuuttajat. Eli vähälle huomiolle jäävät ryhmät, jotka voisivat myös hyötyä sanataiteesta. Åhlgrenin mukaan (2018) sanataide on koettu erityisen hyödylliseksi erityisryhmien kanssa. Sanataide on lähtökohtaisesti vapaa ja luova ympäristö, jonka oppilaat voivat kokea hyvänä ja saada onnistumisen kokemuksia, jotka auttavat oppimisessa eteenpäin. Myös maahanmuuttajien ja suomen kieltä opiskelevien kanssa sanataiteella on todettu olevan hyötyjä. Nurminen toteaa, vielä että sanataiteen menetelmistä voisi hyvinkin olla hyötyä uuden kielen oppimisessa (Kirjastokaista, monilukutaitoa sanataiteella-hanke).

Kirjastoissa voisi kiinnittää huomiota myös siihen, että kaikki kohderyhmät huomioidaan, kun järjestetään sanataidetoimintaa.

Kyselyn perusteella sanataidetoimintaa oli järjestetty vastaajakirjastoissa suhteellisen paljon. Vastaajista puolet kertoi kirjastonsa järjestäneen sanataidetoimintaa yli 15 kertaa vuoden aikana ja toiminnan arvioitiin tavoittaneen reilusti yli puolessa kirjastoissa enemmän kuin 100 henkilöä. Toki vastauksissa oli myös hajontaa ja kyselyyn vastanneet tulivat melko isoista kirjastoista, millä saattoi olla vaikutusta esimerkiksi sanataidetoimintaan osallistuneiden määrään.

Kyselyn perusteella kirjasto oli mainostanut sanataidetoimintaa useissa eri kanavissa. Selkeästi eniten sanataidetoimintaa oli mainostettu kirjaston sisällä suullisesti tai mainosten avulla, sosiaalisessa mediassa, sekä kirjaston verkkosivuilla. Avoimissa vastauksissa nousi esille myös koulujen Wilma-järjestelmä, paikallismedioiden menopalstat sekä yhteistyö koulujen ja päiväkotien kanssa. Kirjastot olivat siis mainostaneet sanataidetoimintaa melko monipuolisesti ja mainonnan kanavissa oli huomioitu sellaiset kanavat, jotka ovat avoimia kaikille, sekä sellaiset, joissa pystyi tavoitella tiettyä kohderyhmää. Yhteistyötä sanataidekoulujen ja muiden järjestöjen kanssa oli tehty jonkin verran, mutta sitä voisi varmasti tehdä myös enemmän. Sanataidekoulujen kautta voitaisiin löytää niitä, jotka ovat kiinnostuneita sanataiteesta jo valmiiksi ja toisaalta niitä, jotka voisivat nimenomaan hyötyä kirjastojen sanataidetoiminnan maksuttomuudesta ja matalan kynnyksen sanataidetapahtumista.

Kyselyssä vastaajat kertoivat myös sanataidetoiminnan saamasta palautteesta. Palaute on ollut vastaajien mukaan pelkästään positiivista. Kirjastoilta odotetaan sanataidetoimintaa jatkossakin ja sitä pidetään toivottuna toimintamuotona. Kirjastojen olisi hyvä kerätä palautetta laajasti sanataidetoimintaan osallistuvilta eri asiakasryhmiltä ja nostaa esille sen positiivisia vaikutuksia. Palauteen kerääminen myös perustelisi, sitä, että kirjastoissa järjestettävä sanataidetoiminta on tärkeää ja siihen tulisi ohjata myös enemmän resursseja. Esimerkiksi tässä kyselyssä tärkeitä vastauksia olivat kirjastojen esille nostamat havainnot sanataiteen vaikutuksista yksilötasolla.

Omalla innostuksella sanataiteen pariin on ratkaiseva vaikutus sanataiteen hyödyntämiseen. Kyselystä vastaajat kertoivat kiinnostuksensa sanataiteeseen kumpuavan lapsuuden lukemiskulttuurista, innostuksesta lukemiseen, kirjoihin ja sanoihin. Lisäksi moni

oli löytänyt innostuksen sanataiteeseen työn tai koulutuksen kautta. Useat vastaajat olivatkin hakeneet oppia sanataiteeseen koulutuksen kautta joko itseopiskelun, sanataideohjaajakoulutuksen tai muiden opintojen kautta. Sanataidetta oli siis opittu tai opiskeltu useilla eri tavoilla, niin muodollisesti kuin epämuodollisesti työpaikan tarjoamista koulutusmahdollisuuksista yleisiin koulutuksiin ja omatoimiseen perehtymiseen. Kuitenkaan sillä, oliko vastaajalla sanataideohjaajan koulutus, ei ollut suoraa yhteyttä siihen, kuinka paljon vastaajat hyödynsivät sanataidetta työssään tämän kyselyn perusteella.

Kirjastoissa on hyvä olla sanataiteen osaajia, mutta sanataidetta voi toteuttaa ilmeikään koulutusta. Kirjailija Eppu Nuotio (2005, 63) kertoo kirjassa Sanaista taidetta kirjaston olevan täydellinen paikka kaikelle taiteelle, mutta varsinkin sanataiteelle. Kirjastossa on jo valmiina kaikki tarpeellinen: "Kirjasto on jokaisen sanataiteilijan aarrekammio, sanataiteen kehto, sanalehto". Kyselyssä vastaajat arvioivat myös omaa sanataiteen osaamistaan. Omia valmiuksiaan sanataiteen hyödyntämiseen vastaajat pitivät keskimäärin kohtalaisina ja jopa 12 vastaajaa piti valmiuksiaan keskiarvoa parempina.

Kyselyssä esitettyjen väittämien perusteella vaikuttaa siltä, että vastaajilla on hyvin tietoa sanataiteesta ja sen hyödyntämismahdollisuuksista. Kirjastoissa vaikuttaisi myös olevan käytössä sopivat välineet ja materiaalit sanataidetoiminnan toteuttamiseen. Sen sijaan vastaajat kokivat, ettei aikaa sanataidetoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen ole riittävästi. Vastausten perusteella siis näyttää, että kirjastoissa mahdollisuuksia, tietoa ja osaamista sanataiteen toteuttamiseen, mutta resursseja työn suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvittaisiin lisää. Yksi tapa säästää aikaa suunnittelun ja toteutuksen suhteen voi olla ideoiden ja vinkkien hakeminen sanataidetoimintaan muualta. Kyselyn perusteella kirjastot näyttävätkin hyödyntävän erilaisen alan kirjallisuuden ja julkaisujen lisäksi paljon muissa kirjastoissa tehtyä toimintaa, minkä lisäksi työkavereilta kysytään neuvoja ja ideoita.

Kyselyn kannalta keskeistä on, kuinka oleellisena asiana sanataiteen osaamista pidetään kirjastoissa. Suurin osa vastaajista piti sitä kirjastotyössä oleellisena tai erittäin oleellisena eikä se kenenkään mielestä ollut epäolennaista. Osaamisen arvostaminen ilmeni myös siten, että lähes kaikki vastaajista kokivat, että sanataiteen opetuksen tulisi olla osa kirjasto- ja tietopalvelualan opetussuunnitelmaa. Perusteluissa nostettiin esille sen hyötyjä päivittäisessä kirjastotyössä ja hyvänä lisänä omaa osaamista. Lasten ja nuorten kirjastotyössä sitä pidettiin myös keskeisenä taitona.

Sanataiteen ja taidelähtöisen toiminnan merkitys ja potentiaali nousi esiin myös kyselyn väittämien kautta. Vastaajat kokivat, että kirjastojen on tärkeää hyödyntää sanataidetta ja käyttää resursseja sen tukemiseen. Ylipäättensä taidelähtöisten työskentelymuotojen hyödyntäminen oli tärkeää. Vastaajat olivat yhä mieltä siitä, että kirjaston on tärkeää toimia yhteisöllisenä ja osallistavana paikkana. Kokemuksia tukee myös Hurmerinnan (2018) ajatus sanataidetoiminnasta vuorovaikutteisena, osallistavana sekä lukutaitoa ja lukemista edistävänä toimintana eli uuden kirjastolain henkeä toteuttavana toimintana.

Kyselyn ja sanataiteen hyödyntämisen kannalta opinnäytetyön keskeisintä sisältöä olivat vastaajien ajatukset ja kokemukset sanataiteella saavutettavista hyödyistä. Erilaisia hyötyjä mainittiin useita. Sanataiteella koettiin olevan vaikutusta hyvinvointiin, auttavan itseilmaisua ja luovuuden kehittymistä, parantaa sosiaalisia taitoja ja innostavan lukemaan. Toimintamuotona sanataidetta pidettiin saavutettavana ja esille nostettiin myös sen maksuttomuus taidemuotona. Kirjastojen olisikin hyvä kiinnittää huomiota olemassaolonsa perusteluun, sen tarjoaman yhteisöllisyyden kokemusten sekä elämysten esille nostamiseen sanataiteen vakiinnuttamiseksi kirjastoissa (Hurmerinta, 2018, 59,84).

Edellisiä ajatuksia tukevat myös vastaajien avoimet palautteet kirjastojen sanataidetoiminnasta kyselyn lopussa. Esille tuotiin esimerkiksi se, ettei sanataiteen potentiaalia vielä täysin ymmärretä kirjastoissa. Vastaajat kokivat, että sanataidetta ei vielä hyödynnetä riittävästi sen mahdollisuuksiin nähden. Tähän vaikuttanee lisäksi kyselyssä esille noussut resurssien vähyys sanataidetoimintaan. Tulevaisuuden haasteisiin liittyy myös sanataidetoiminnan toteuttaminen verkkopohjaisesti, minkä tarvetta korona lienee lisännyt.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mikä on sanataiteen nykytilanne kirjastoissa ja tutkimuskysymyksinä oli kuinka paljon sanataidetta ja sen erilaisia muotoja hyödynnetään yleisissä kirjastoissa, mikä on sen merkitys kirjastotyössä, millaiset ovat kirjastojen resurssit sanataiteen hyödyntämiseen. Sanataide ja sen hyödyntäminen ovat lisääntyneet kirjastoissa ja halusin lähteä tutkimaan tarkemmin sanataiteen hyödyntämistä yleisissä kirjastoissa.

Opinnäytetyön prosessi alkoi tammikuussa 2021 tiedonhauilla ja lähteiden läpikäymisellä. Kirjoitusvaihe lähti käyntiin helmikuussa. Opinnäytetyön teoriaosuus olisi voinut olla laajempi, mutta vähäisen ajan vuoksi päätin siirtyä kyselyn luonnosteluun. Kysely oli avoinna 15.3.-11.4.2021 ja siihen pystyi vastaamaan kirjastoalalla työskentelevät henkilöt, jotka olivat joskus työssään käyttäneet sanataidetta. Kyselyä jaettiin ensin Kirjastot.fi-sivuston kautta, jonka jälkeen vähäisen vastaajamäärän vuoksi kyselyä jaettiin kolmelle eri AKE-alueelle, mutta sekään ei tuottanut merkittävästi isompaa vastaajajoukkoa. Tämän jälkeen kyselyä jaettiin vielä sähköpostilinkkinä suoraan kirjastoille, jonka tuloksena saatiin 31 vastausta. Vastaajamäärän perusteella tämän tutkimuksen tuloksia voidaankin pitää suuntaa antavina.

Kyselyä jaettiin siis aktiivisesti, mutta vastausmäärä jäi pieneksi. Olisin voinut olla kyselyn jakamisessa itse aktiivisempi, siinä että olisin jakanut sitä useampaan kirjastoon. Kyselyn saatetekstiin olisi voinut avata enemmän sanataiteen määritelmää, jolloin ehkä useampi olisi vastannut kyselyyn. Saattoi olla, että potentiaalisilla vastaajilla oli korkea kynnyks vastaukseen, koska sanataide ei ole välttämättä terminä tuttu kaikille tai sen ajatellaan olevan jotain hienoa, mitä itse ei ole käyttänyt työssään, vaikka oikeasti olisikin. Useita kyselyn kysymyksiä olisi voinut myös muotoilla paremmin. Esimerkiksi kysymysvaihtoehtoja olisi voinut miettiä tarkemmin. Kyselyssä olisi myös voinut selvittää paremmin minkä tyyppistä sanataidetoimintaa tyypillisimmillään on kirjastoissa ja muutenkin pitää mielessä tutkimuskysymykset koko prosessin ajan. Toisaalta vastaajia ei haluttu johdatella liikaa kysymysten kautta vaan haluttiin tietoa siitä, miten sanataide ymmärretään ja mielletään kirjastoissa. Kokonaisuudessaan aikaa opinnäytetyön tekemiseen olisi voinut varata enemmän ja jaksottaa tekemistä paremmin sille ajalle, joka työn tekemiseen oli käytössä. Myös Covid-19 pandemialla oli vaikutusta opinnäytetyöhön ja sen prosessiin. Kyselyssä valittiin kysyttäessä sanataidetapahtumien järjestämisestä vuosi 2019, jolloin korona ei vielä vaikuttanut kirjastojen toimintaan. Samasta syystä tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselytutkimus.

Jatkotutkimusaiheiksi ehdotan tutkimuksen tekemistä siitä miksi tietyt ryhmät jäävät vähemmälle kirjaston sanataidetoimintaa toteuttaessa. Toinen jatkotutkimusehdotus olisi kerätä kirjastoille jonkinlainen kaikkien kirjastojen yhteinen materiaalipankki tai yhteenveto siitä, mitä sanataiteen tekniikoita tai muotoja on käytetty kirjastoissa, ja mikä ovat hyväksi havaittuja minkäkin kohderyhmän kanssa. Myös opinnäytteen tuloksissa tulee ilmi, että kirjastot hyödyntävät kirjallisuuden lisäksi paljon muissa kirjastoissa jo tehtyä toimintaa, joten tiedon jakaminen voisi olla myös tärkeää. Lisäksi sanataidetoimintaan osallistuvan asiakkaan näkökulmaa olisi mielenkiintoista tutkia. Sanataidekoulutusta järjestää suomessa todella moni eri taho ja sitä pystyttiin tässä tutkimuksessa käsitellä vain pintapuolisesti, joten siitäkin olisi hyvä olla olemassa jonkinlainen yhteenveto. Ylipäättään jonkinlainen kattavampi ja valtakunnallinen tutkimus olisi hyödyllinen sanataiteen hyödyntämisen muutosten esiin saamiseksi.

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan opettavainen ja mielenkiintoinen prosessi. Oli kiva viettää aikaa pitkään saman aiheen parissa ja toisaalta prosessi kasvatti myös omaa kärsivällisyyttä. Opin myös tutkimuksen teon prosessin ja se antaa minulle paremmat lähtökohdat muihin tutkimuksiin tutustumiseen. Mielenkiintoni sanataidetta kohtaan myös syveni opinnäytteen tekemisen aikana ja toivonkin pääseväni oppimaan sitä lisää ja hyödyntämään tietojani myös työelämässä.

LÄHTEET

- Ekström, J., Puikkonen, E., Suoniemi, K. 2018. Sanataidetta on! Työtavat, tekijät ja teoria. Turku: Kirjan talo- bokens hus.
- HE 238/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.
- Heikkilä, T. 1998. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita publishing.
- Hirsjärvi, S. 2005. Määrällinen tutkimusmenetelmä käytännössä. Teoksessa: Vilkka, H. (toim.) Tutki ja kehitä: Helsinki: Tammi, 73.
- Hokkanen, L. 2015. Sosiaalinen kirjasto, lukemattomien mahdollisuuksien maailma. Helsinki: Avain.
- Hurmerinta, J. 2018. Sanojen voimaannuttava valta. Ekström, N. Puikkonen, E. Suoniemi, K. (toim.) Sanataidetta on! Työtavat tekijät ja teoria: Helsinki: Kirjan talo- Bokens hus, 55-70.
- Jääskeläinen, M. 2015. Sana kerrallaan, johdatus luovaan kirjoittamiseen. Helsinki: Teos.
- Karkkulainen, M. Ala-Vannesluoma, M. Airaksinen, R. Varonen, H. Kastu, R. Sipi, S. 2019. Toimii! Hoitajan opas toiminnallisiin menetelmiin Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Karkkulainen, M. Ala-Vannesluoma, M. Pirhonen, P. Kastu, R. Airaksinen, R. 2015. Toimii! Opas hoitajan opas luoviin menetelmiin. Keuruu: Otavan kirjapaino
- Keski-Suomen Sanataideyhdistys Rapina. Mitä on sanataide? Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.01.2021]. Saatavana: <https://sanataideyhdistysrapina.com/sanataide/>
- Lukemattomat mahdollisuudet-hanke. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 10.4.2021]. Saatavana: <https://lukemattomat.turkuamk.fi/>
- Karjalainen, A. 2019. Luovan toiminnan työtavat, kirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kirjastokaista, Monilukutaitoa sanataiteella Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.4.2021]. Saatavana: <https://www.kirjastokaista.fi/johanna-nurminen-monilukutaitoa-sanataiteella/>
- Kirjastot.fi, ammattikalenteri, tarinoiden maailma. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.4.2021]. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/ammattikalenteri/koulutus/tarinoiden-maailma-1f045?language_entity=fi

- Kirjastot.fi, ammattikalenteri, sanataide kirjastossa. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.4.2021]. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/ammattikalenteri/koulutus-ja-seminaarit/ennakkotieto-sanataide-kirjastossa?language_content_entity=fi
- Kleemola, H. 2018. Kirjaston sanataidetoiminta osallisuuden edistäjänä. [Verkkolehtiartikkeli]. Informaatiotutkimus 3 (37), 59-60. [Viitattu 27.1.2021]. Saatavana: <file:///C:/Users/Rosa-Maria%20R%C3%A4ntil%C3%A4/Downloads/76078-Artikkelin%20teksti-105473-1-10-20181028.pdf>
- Kleemola, H. 2018. Kirjasto sanataidetoiminnan järjestäjänä. Teoksessa: Ekström, N, Puikkonen, E, Suoniemi.K. (toim.) Sanataidetta on! Työtavat tekijät ja teoria: Helsinki: Kirjan talo- Bokens hus, 84-98.
- Krutsin, P. 2005. Sanataidekasvatusta Suomessa- Kirjoittajakoulutuksesta kaikkien harrastukseksi. Teoksessa: M-L. Mäkelä. (toim.) Sanaista taidetta. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 25-36.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019. 2019. Määräykset ja ohjeet 2019: 2a. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 30.03.2021]. Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf
- Lähteenlahti, O. 2018. Seniorisanataiteen menetelmiä ja mahdollisuuksia. Teoksessa: Ekström, N, Puikkonen, E, Suoniemi.K. (toim.) Sanataidetta on! Työtavat tekijät ja teoria: Helsinki: Kirjan talo- Bokens hus, 71-82.
- Mäkelä, M-L. 2005. Sanaista taidetta. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Mäki, S. Linnainmaa, T. 2005. Hoitavat sanat- opas kirjallisuusterapiaan. Helsinki: Kustannus oy duodecim.
- Opetushallitus. Sanataide ja kirjallisuus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.01.2021]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sanataide-ja-kirjallisuus>
- Opetushallitus. Sanataide taiteen perusopetuksessa (2005-2021) Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 18.03.2021]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sanataide-taiteen-perusopetuksessa-2005-2021>
- Perusopetuksen opintosuunnitelman perusteet 2014. 2014. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 30.03.2021]. Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Puikkonen, E. 2018. Sanataiteen lyhyt historia. Teoksessa: Ekström, N, Puikkonen, E, Suoniemi.K. (toim.) Sanataidetta on! Työtavat tekijät ja teoria: Helsinki: Kirjan talo- Bokens hus, 175-213.

- Rovaniemi/ palvelut, Voima/sanataidetta ja kulttuurihyvinvointia nuorille. Ei päiväystä.
[Verkkosivu]. [Viitattu 9.4.2021]. Saatavana:
<https://www.rovaniemi.fi/Palvelut/VOIMASANA---sanataidetta-ja-kulttuurihyvinvointia-nuorille/46147c77-afd9-41c5-a04e-42cbb1849de4>
- Sanataidekoulu Kratti, Sanataidetta päiväkotikäisille. Sanataide ja kirjallisuus. Ei päiväystä.
[Verkkosivu]. [Viitattu 19.02.2021]. Saatavana:
<https://kratti.wordpress.com/harjoitteita/sanataidetta-paivakoti-ikaisille/>
- Sanataidekoulu Kratti, Sanataidetta vauvoille ja taaperoille. Sanataide ja kirjallisuus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.02.2021]. Saatavana:
<https://kratti.wordpress.com/harjoitteita/690-2/>
- Sanataidekoulu Yöstäjä, Miksi harrastaa sanataidetta? Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.4.2021]. Saatavana: <https://www.yostaja.fi/mita-on-sanataide/miksi-harrastaa-sanataidetta>
- Sanataidekoulu Yöstäjä, yhdistys/keikkakalenteri. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.03.2021]. Saatavana: <https://www.yostaja.fi/keikkakalenteri>
- Tietoarkisto, analyysitavan valinta ja yleiset analyysitavat, teemoittelu. Ei päiväystä.
[Verkkosivu]. [Viitattu 17.5.2021]. Saatavana:
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a.
[Verkkosivu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 30.03.2021]. Saatavana:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi
- Åhlgren, T. Mykkänen, H. 2018. Erityislapsille suunnatun sanataideopetuksen teoriakenttää kartoittamassa. Teoksessa: Ekström, N, Puikkonen, E, Suoniemi, K. (toim.) Sanataidetta on! Työtävät tekijät ja teoria: Helsinki: Kirjan talo- Bokens hus, 33-54.

LIITTEET

Liite 1. Kyselypohja

Liite 2. Mitkä toiminnot miellät sanataiteen muodoiksi? (avoin vastaus)

Liite 3. Mistä kiinnostuksesi sanataiteen tekemiseen on herännyt? (avoin vastaus)

Liite 4. Mitä hyötyjä sanataiteella voidaan mielestäsi saavuttaa? (avoin vastaus)

Liite 5. Mikäli olette keränneet palautetta kirjaston järjestämästä sanataidetoiminnasta, millaista palaute on ollut? (avoin vastaus)

Liite 6. Voit halutessasi antaa muuta palautetta kirjastojen sanataidetoimintaan liittyen (avoin vastaus)

Liite 7. Pitäisikö mielestäsi sanataiteen kuulua osaksi kirjasto- ja tietopalvelualan opetussuunnitelmia?

Liite 1. Kyselypohja

Sanataiteen hyödyntäminen yleisissä kirjastoissa

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää mikä on sanataiteen merkitys kirjastotyössä ja millaiset ovat kirjaston resurssit sanataiteen hyödyntämiseen, sekä kuinka paljon sanataidetta ja sen eri muotoja hyödynnetään yleisissä kirjastoissa. Kysely on suunnattu niille yleisten kirjastojen työntekijöille, jotka hyödyntävät tai ovat hyödyntäneet työssään sanataidetta.

Kyselyyn vastataan nimettömänä ja tulokset käsitellään luottamuksellisesti. Kysely on avoinna 15.3.-11.4.2021 ja siihen vastaaminen vie noin 15 minuuttia. Tämä kysely on osa Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelman opinnäytetyötä.

Kiitos vastauksistanne
Rosa-Maria Rantilä

1. Työkokemuksesi kirjastoalalta? *

- Alle vuosi
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuotta
- 7-10 vuotta
- 10-15 vuotta
- Enemmän kuin 15 vuotta

2. Työkokemuksesi sanataiteen parissa? *

- Alle vuosi
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuotta
- 7-10 vuotta
- 10-15 vuotta
- Enemmän kuin 15 vuotta

3. Missä maakunnassa työpaikkasi sijaitsee? *

- Ahvenanmaa
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

4. Työskentelykuntasi asukasluku? *

- Alle 5 000 as.
- 5 000 - 10 000 as.
- 10 001 - 20 000 as.
- 20 001 - 50 000 as.

- 50 001 - 100 000 as.
- Yli 100 000 as.

5. Henkilöstömäärä kirjastossa, jossa työskentelet? (Jos et tiedä tarkkaa määrää arvioi) *

- 1-3 hlö
- 4-6 hlö
- 7-9 hlö
- 10-15 hlö
- 16-20 hlö
- Enemmän kuin 20 hlö

6. Mikä on pohjakoulutuksesi? *

- Peruskoulu
- Toiseen asteen koulutus (lukio tai ammattikoulu)
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu, mikä?

7. Minkä asiakasryhmän kanssa teet pääsääntöisesti työtä? Voit valita useita vaihtoehtoja. *

- Vauvat 0-2v
- Pienet lapset 2-5v
- Esikouluikäiset
- Alakoululaiset (luokat 1-6)
- Yläkoululaiset (luokat 7-9)

- Lukio- ja ammattikouluikäiset
- Nuoret aikuiset
- Aikuiset
- Seniorit
- Maahanmuuttajat
- Erityisryhmät (esim. lukivaikeus, näkövamma, kuulovamma, kehitysvamma tai muu)

8. Työkokemuksesi kirjastoalalta? *

- Alle vuosi
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuotta
- 7-10 vuotta
- 10-15 vuotta
- Enemmän kuin 15 vuotta

9. Mitkä toiminnot miellät sanataiteen muodoiksi? *

10. Millaisessa kirjaston toiminnassa hyödynnät sanataidetta? Voit valita useita vaihtoehtoja. *

- Lukupiirit
- Kirjavinkkaus
- Kirjallisuuden lukeminen ääneen (esim. novellikoukku tai muu vastaava toiminta)
- Kirjoituspiirit

- Satutunnit
- Lukukerho tai vastaava
- Kielikahvilat
- Peleissä tai leikeissä
- Erilaisessa pajo- tai toiminnassa
- Lasten tapahtumien yhteydessä
- Muiden tapahtumien yhteydessä
- Jokin muu toiminta, kuvaa millainen

11. Minkä asiakasryhmien kanssa hyödynnät sanataidetta? *

- Vauvat 0-2v
- Pienet lapset 2-5v
- Esikouluikäiset
- Alakoululaiset (luokat 1-6)
- Yläkoululaiset (luokat 7-9)
- Lukio- ja ammattikouluikäiset
- Nuoret aikuiset
- Aikuiset
- Seniorit
- Maahanmuuttajat
- Erityisryhmät (esim. lukivaikeus, näkövamma, kuulovamma, kehitysvamma tai muu)

12. Kuinka monta kertaa sanataidetoimintaa on järjestetty kirjastossa toimintavuoden 2019 aikana? (Jos on tilastoitu)

- Ei yhtään kertaa
- 1-3 kertaa

- 4-6 kertaa
- 7-9 kertaa
- 10-15 kertaa
- yli 15 kertaa
- Jokin muu, mikä?

13. Kuinka moni asiakas on osallistunut edellä mainittuna toimintavuonna sanataidetoimintaan? (Jos on tilastoitu)

- 1-10 hlö
- 11-20 hlö
- 21-40 hlö
- 41-60 hlö
- 61-80 hlö
- 81-100
- Enemmän kuin 100 hlö

14. Missä kanavissa olette markkinoineet sanataidetapahtumia tai -toimintaa? Voit valita useita vaihtoehtoja. *

- Sosiaalinen media (esim. Facebook, Instagram)
- Mainostaminen kirjastossa (kertominen asiakkaille, mainokset kirjaston sisällä)
- Lehtimainokset
- Blogikirjoitukset
- Mainokset tai julisteet kirjaston ulkopuolella
- Yhteistyö esim. sanataidekoulujen tai muiden järjestöjen kanssa
- Kirjaston verkkosivuilla
- Sähköpostin välityksellä
- Emme ole mainostaneet missään

Jokin muu, mikä?

15. Mikäli olette keränneet palautetta kirjaston järjestämästä sanataidetoiminnasta, millaista palaute on ollut?

17. Mistä kiinnostuksesi sanataiteen tekemiseen on herännyt?

18. Onko sinulla koulutusta sanataiteeseen liittyen? *

- Sanataideohjaajan opinnot
- Työväenopiston tai muun koulutuskeskuksen järjestämä kurssi
- Yliopiston kautta järjestetty kurssi/ koulutus
- Kurssi tai koulutus, joka on järjestetty työpaikan kautta
- Olet itseopiskellut aihetta esimerkiksi netistä tai kirjoista ja oppaista
- Minulla ei ole koulutusta sanataiteen parissa
- Jokin muu, mikä?

19. Kerro lyhyesti missä olet opiskellut sanataidetta? Millainen koulutus oli ja kuinka laajoista opinnoista (mahdollinen opintopistemäärä tai tuntimäärä) oli kyse.

--

20. Kuinka hyvinä pidät omia valmiuksia sanataiteen hyödyntämiseen kirjastotyössä.

Arvioi omaa valmiuttasi asteikolla 1-5. (1-olen aloittelija- 5 olen vahva osaaja) *

22. Vastaa seuraaviin väittämiin valiten itsellesi sopivin vaihtoehto (5- täysin samaa mieltä, 3- en ole samaa enkä eri mieltä, 1-täysin eri mieltä) Työssäni minulla on:

	1	2	3	4	5
Riittävästi tietoa sanataiteesta ja sen hyödyntämismahdollisuuksista	☐	☐	☐	☐	☐
Riittävästi aikaa suunnitella sanataidetoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Riittävästi aikaa toteuttaa sanataidetoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Käytössäni sopivat tilat sanataiteen toteuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Käytössäni sopivat välineet ja materiaalit sanataidetoiminnan toteuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuus tavoittaa sanataiteesta hyötyvät asiakkaat	☐	☐	☐	☐	☐

23. Mistä haet ideoita ja materiaaleja sanataiteen toteuttamiseen? *

Aiheeseen liittyvistä kirjoista

- Sanataidetta käsittelevät lehtijulkaisut tai muut verkkojulkaisut
- Sanataideyhdistysten verkkosivuilta
- Sosiaalisesta mediasta
- Muiden kirjastojen toiminnasta
- Työkavereilta
- Jokin muu, mikä?

24. Kuinka oleellisena pidät sanataiteeseen liittyvää osaamista kirjastotyössä? (Arvioi asteikolla 1-ei lainkaan oleellista 5-erittäin oleellista) *

1 5

25. Pitäisikö mielestäsi sanataiteen opetuksen kuulua osaksi kirjasto- ja tietopalvelualan opetus suunnitelmia? *

- Kyllä, miksi?
- Ei, miksi?

27. Arvioi asteikolla 1-5 (kuinka tärkeänä pidät seuraavia seikkoja 1-ei lainkaan tärkeää, 3- en ole samaa enkä eri mieltä, 5- erittäin tärkeää) *

	1	2	3	4	5
Kirjastossa hyödynnetään taidelähtöisiä työskentelymuotoja	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastot hyödyntävät sanataidetta	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastoista löytyy sanataiteen osaajia	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastot käyttävät resursseja sanataiteen tukemiseen	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
Kirjastot toimivat yhteisöllisinä ja osallistavina paikkoina	☐	☐	☐	☐	☐

28. Millaisia hyötyjä sanataiteella voidaan mielestäsi saavuttaa?

29. Voit halutessasi antaa muuta palautetta kirjastojen sanataidetoimintaan liittyen.

Kiitos vastauksistanne ja kiinnostuksesta sanataiteeseen!

Kun työ on valmis, se tullaan julkaisemaan Theseuksessa. Kyselyn/opinnäytteen tekijään voi olla yhteydessä sähköpostitse osoitteeseen:

rosa-maria.rantila@seamk.fi

Rosa-Maria Rantilä. Tradenomi (AMK), kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Liite 2. Mitkä toiminnot miellät sanataiteen muodoiksi?

Mitkä toiminnot miellät sanataiteen muodoiksi?

Vastaajien määrä: 31

Vastaukset
Moninaiset satutunnit, osallistavat kirjainkukkaeni, lausuntatoimikoeni...
Sadutakaan eri muodot, runopajat
Kirjoituspiirit, erilaiset kirjoittamiseen liittyvät kerhot
Toiminnot, joissa on jollain lailla mukana sanallinen itäelmaisu ja luovuus. Sanataidetta voi olla myös esimerkiksi sanoin liitetty leikki tai liikkuminen (esimerkiksi vauvojen lorutuokio).
Kirjoittamisen ja lukemisen hyödyntäminen erilaisissa tapahtumissa, esim. pajossa.
Sanataide voi olla tosi monimuotoista ja näkyä pieninkin tekoina eri toiminnossa, mutta ehkä sanataiteen ytimeksi miellän erilaiset kirjoitusryhmät, työpajat joissa tehdään kielellä jotain, myös roolipeli. Itse ajattelen, että esim. lukupiiri tai kirjainkukka ei vielä sinällään ole sanataidetta vaan kirjallisuuskasvatusta / sisällön avaamista, mutta jos tapahtumaan osallistujat tekevät itse jotain vaikkapa lukupiirikirjan tekemällä hyödyntäen, siitä tulee sanataidetta.
Luovaan toimintaan kannustavat ja osallistavat toiminnot, joissa kieli eri muodoissaan (puhuttuna, kuultuna, kirjoitettuna) on keskeisessä osassa.
Erilaiset tekstin kanssa työskentelyt kirjoittamalla, lukemalla ja kuuntelemalla.
Sanataide on hirtittävän monipuolinen käsite. Kaikki tekstit ja tarinat, runoja luottava toiminta on sanataidetta, mutta myös kuvien kanssa voi tehdä sanataidetta.
Kaiken sanalla leikitely.
Loruttelu, laulut, runot, loruleikit, näytelmät, oma kirjoittaminen, askartelu johon liittyy sanataiteellinen näkökulma, satuhieronta, runorobotti käyttäminen, sanataideteikit, varjoaistelu
Loruttelu, runot, sadutus, tarinoiden kirjoittaminen yksin tai yhdessä, erilaiset sanataidetehtävät (esim. jatkotarinat), kuvista kertominen, tarinoiden näytteleminen, tarinan mieltojen rakentaminen.
no toiminnasta riippuen oikeastaan melkein pä kaikki osallistajat itse tuottaa tekstiä - kirjainkukka-ryhmissä rapyryhmissä
sanalla leikkiminen, lukeminen, lausuminenkin tarinoiden, runojen ym. kirjoittaminen, kertominen kuvasta, musiikista tai kekkiminen uuden kekkiminen, vaikka sadutus puhe-esiintymisen
Kirjoituspajojen vetäminen nuorille. Vedän myös aikuisten kirjallisuuspajia sekä kirjainkukkuja nuorille. Olen myös vetänyt Potter-kerhoa jossa äänelukemalla oli suuri rooli. Ennen työskentelin myös nuorempien lasten kanssa. Vastaan kyselyyn ajattelen koko työurani.
Erilaiset sanataidepajat ja kirjoituskyläpäivät ym. osallistavat kirjoittamiseen liittyvät tapahtumat, vaikka kilpailu- ja esityksiä ei olekaan. Runoilijat (esim. open mic) ja novellikoukut ym. joissa tapahtuu äänen lukemista (oman tai muiden kirjoittamien tekstin).
Toiminnot, joissa asiakkaat pääsevät taiteilemaan sanalla.
lorutus, satutunnit
Kaikki, missä leikitellään sanalla, esim. lorutus, sadutus, sanasta askartelu...
Kaikenlaisen kirjoittamisen, on se sitten tarinan kirjoittamista tai vaikkapa kuvataiteen kekkimistä. Sanataidetta voi tehdä kynällä ja paperilla mutta myös tabletilla ja tietokoneella. Sanataidetta on olemassa olevan materiaalin yhdistely (esim. kirjainkukka-ryhmät) eli kaikkia ei tarvii keksiä alusta asti itse
Moninaisen sanalla ja tekstillä leikitely ja oman luovuuden herättäminen ja käyttäminen. Kaikki mikä antaa mahdollisuuden lähestyä tekstejä uusista, yllättävistä ja tekstin lukijan tai tuottajan näkökulmasta saalien kaikkien erilaisten lähestymistapojen olla oikeita. Voi olla erillistä, sanataiteellai nimitys toimintaa esimerkiksi kerhoja, mutta enemmän sitä käyttää ihan työn arjessa lämmittämisen osaksi muuta lukemisen edistämistyötä.
Todella laaja kattokäsite, jonka alla saa menemään hyvin monenlaisia toimintoja. Pääosassa on luovuuden hyödyntäminen ja sanojen aktiivinen luova käyttö. Skaala tarinoiden kirjoittamisesta, mielikuvitamaailman piirtämisestä ja improvisaatiosta
Sadutunnit ovat mielestäni sanataidetta. Siinähan on lukija ja sanataiteen vastanottajat. Mutta siinähan voidaan esim. loruttella, etsiä rimejä sopivia loppusointuja eli osallistuttaa lasta samalla, kun hän kuuntelee satua.
Monimuotoiset luovat työskentelymenetelmät. Sanalla leikkiminen, kirjoittaminen, lukeminen draamatyöskentely jne... jne...
Loruttelu, runojen rustaaminen kirjastokerhoalaisten kanssa, tai runojen, lorujen, sanontojen, viisien lukeminen ääneen vanhukalle ja sen pohjalta kyseleminen/keskusteleminen, lukupiirissä lausuiden lauseiden määrittely; kirjainkukka-ryhmissä kaveriryhmien käyttäminen
Loru- ja runopajat, lorutus, sadutus, runoaskartelu, ääneen lukeminen, lukupiirit, runoesitykset, kirjallisen ilmaisun pajat jne.
Äänen lukeminen ja lukemisen edistämiseen liittyvät tapahtumat. Tapahtumien ja näyttelyiden mainostan tekni.
kirjallisuuden tulkinta, esittäminen, muutoin kuin itselle lukeminen
Sanataidetta on mielestäni monenlaisen sanalla leikitely. Olen hyödyntänyt sanataidetta kirjoitustyössä viime aikoina eriten lukukerhojen osana, viime vuosina ei ole juuri järjestetty erityisiä sanataidetahtumia.
Luova kirjoittaminen, jossa voidaan yhdistää myös visuaalista, pelillistä ja musiikkilista lukutaitoa. Draama ja teatteri ovat myös hyviä keinoja, ja (kirjojen) lukeminen toimii hyvänä pohjana sanataiteelle. Aina ei tarvitse teltentään kirjoittaa, vaan sanataidetta voi tehdä myös suullisesti.
En oikein tiedä, mitä kaikkea pidetään sanataiteena(?)

Liite 3. Mistä kiinnostuksesi sanataiteen tekemiseen on herännyt?

Mistä kiinnostuksesi sanataiteen tekemiseen on herännyt?

Vastaajien määrä: 29

Vastaukset
Lapsuudesta asti uskoni sanan voimaan, lohtuun, toveruuteen, elämää muuttavaan mahtiin.
Halusta toiminnallistaa satuhetkiä ynnä muita tapahtumia
Omasta luku- ja kirjoitusharrastuksesta
Osallistuminen sanataidetoimintaan omien lasten ollessa pieniä. Luovan kirjoittamisen kurssit ja sanataideohjaaja opinnot.
Yhteistyö sanataidekoulun kanssa, hyväksi havaitut konseptit.
Omasta kiinnostuksesta kirjoittamiseen. Lähtökohdani sanataiteeseen on aika perinteinen, sillä olen itse kiinnostunut nimenomaan kirjoittamisesta - en niinkään esim. tekstin yhdistämisestä muuhun taiteeseen tai peilistämisestä. On hyvä, että joku muu tekee sitä :)
Kiinnostukseni sanataiteeseen heräsi, kun tein yliopiston kirjallisuuden opintoihini sisältyvän työharjoittelun Valveen sanataidekoululla Oulussa. Minulla on aina ollut vahva suhde kieleen ja kirjoittamiseen, mutta en muista, että ennen yliopistoaikaa minulla olisi ollut kovin tarkkaa käsitystä siitä, mitä sanataiteella varsinaisesti tarkoitetaan. Ehkä se johtuu siitä, että esim. kolipaikkakunnallani ei ole ollut sanataiteen harrastusmahdollisuutta, ja nähdäkseni se on vieläkin yleisesti hieman altavastaajan asemassa monin vakiintuneempiin taidekasvatuksen muotoihin nähden. Oli ihana havaita, että asioidelle, joista olin kiinnostunut, oli oma nimi ja myös mahdollisuus tehdä niitä työkseen.
Heräsi jo lapsena
Olen itse harrastanut kirjoittamista pitkään. Rakastan tekstiä ja tarinoita. Oma kirjoittaminen on tärkeä ilmaisuväline.
Koulukuksen kautta.
Omasta kirjoittamisesta ja lukuharrastuksesta
Kirjastotyön myötä.
Oma kiinnostus äidinkielen ja kirjallisuuteen. Tykkään itse kirjoittamisesta ja luovasta kirjoittamisesta ja minusta se on hyvä kanava lapsille ja nuorillekin oppia. Lisäksi nyky maailmassa tulee hallita monipuolisesti tekstiläjiä.
Olen lastentarhanopettaja aikaisemmalta koulutukseltani ja sadut ja lorut ovat olleet aina todella rakkaita minulle.
Omasta kirjoitusharrastuksesta ja hyvistä koulutuksista ja seminaareista. Mm. Vilja-Tuulia Huotarisen luento Annantaloilla rohkaisi aloittamaan runopajat nuorille.
En tee itse sanataidetta, mutta järjestän tapahtumia, joissa on ulkopuolisia esiintyjä tai ohjaajia, jotka katson tekijöiksi.
Kirjallisuudesta ja opinnoista.
uuden opettelemisen kautta
Vaihtelu virkistää.
Perheessä on aina luettu paljon, kirjat ja kirjoittaminen ovat aina kuuluneet asiaan
Pikku hääjaa. Ehkä aluksi ei edes ajatellut sitä mitä tekee sanataiteeksi. Luovat- ja taidelähtöiset menetelmät ovat olleet enemmän esillä, niiden kautta on lähtenyt tutustumaan eritaisin aineistoihin aiheesta enemmän.
Kieli on kiehtonut minua aina ja nuorempana harrastin kirjoittamista. Sanataide kulkee käsi kädessä lukemisen kanssa ja on luonnollinen osa kirjastotyötä.
Sehän kuuluu tähän kirjastotyöhön. Sanojahan tässä on perinteisesti tarjottu asiakkaille vuosikymmenten ajan. Nykyään tarjotaan myös kuvaa ja liikkuvaa kuvaa.
Olen varhaiskasvatuksen työntekijä aikaisemmalta ammatiltani.
Sillä voi elävöittää niin paljon eri esityksiä ja tapahtumia.
Kirjoista ja mielestäni hienosti ilmaistuista teksteistä.
Olen aina rakastanut lukemista, runoja, lauluja. Lukion jälkeen kävin luovan ilmaisun linjan. Sen jälkeen olen eri ammateissani hyödyntänyt oppiani ja rakkauttani.
Halu saada osallistettua lapsia ja nuoria sekä kirjavinkkauksissa että kirjaston tapahtumissa.
Työn kautta

Liite 4. Millaisia hyötyjä sanataiteella voidaan mielestäsi saavuttaa?

Millaisia hyötyjä sanataiteella voidaan mielestäsi saavuttaa?

Vastaajien määrä: 25

Vastaukset
Yhteyttä omaan itseen, vahvistusta olemiselleen maailmassa - yhteyttä muihin ihmisiin; kauneuden näkemistä.
Sanataide kasvattaa yksilöllisyyttä ja mahdollistaa omaa ilmaisuja. Erityisesti lapsille sanataide on kanava tulla kuulluksi.
Erlaiset taidetapaamiset ovat mielestäni parasta yhteisöllisyyttä jota kirjasto voi tarjota.
Esimerkiksi lisätä osallisuutta kulttuuriin ja tuoda yhteen erilaisia, samasta asiasta kiinnostuneita ihmisiä. Toisaalta tuoda sanataidetta myös sellaisten ihmisten keskuuteen, joita se ei lähtökohtaisesti kiinnosta (sanataide on jo sanana monille aika outo ja epämääräinen, joten pitää keksiä keinoja, joilla tällaiset ihmiset saavuttaa). Sanataiteen keinoilla voi lisätä yksittäisten ihmisten ymmärrystä itesestään ja maailmasta, herättää ajatuksia ja tunteita. Se on yksi väylä oman luovuuden löytämiseen, koska monilla on sellaisia uskomuksia, etteivät ole luovia, esim. osaa kirjoittaa (sama pätee myös musiikkiin ja kuvataiteeseen).
Herättää kiinnostusta lukemiseen ja sanoihin, leikin käyttöön ylipäänsä
Kirjasto voi olla matalan kynnyksen paikka monelle kirjoittamisesta kiinnostuneelle; se on helppo paikka tulla kokeilemaan ja tapaamaan muita asiasta kiinnostuneita. Myös maksuttomuus tärkeää. Sanataide on yhteisöllisyyttä ja kansalaisten aktiivisuutta lisäävää toimintaa parhaimmillaan.
Olen ohjannut sanataidetta mm. mielenterveys- ja päihdekuntoutujille ja hyvin konkreettisella tasolla saanut huomata, kuinka se muun muassa kehittää sosiaalisia taitoja, luo ryhmään kannustavaa ilmapiiriä, antaa välineitä tunteiden käsitteilyyn ja vahvistaa itsetuntoa. Sanataidekasvatuksessa on aivan huima potentiaali, jota ei vielä hyödynnetä laisinkaan niin kattavasti kuin olisi mahdollista. Luulen, ettei sen kokonaisvaltaista vaikuttavuutta vielä täysin hahmoteta esimerkiksi osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta.
Osallisuuden lisääminen, piilossa olevien ajatusten tuominen näkyviksi, vahuuksien löytäminen, sitouttaminen, luovuuden edistäminen, lukemisen tukeminen, yhteisöllisyyden lisääminen
Sanataidetoiminta kirjastoissa lisää osallisuutta, kehittää lukutaitoa, antaa onnistumisen kokemuksia asiakkaille, on osa elinikäistä oppimista, tarjoaa maksuttoman väylän itselmaisun kehittämiseen. Lukemattomia hyötyjä!
Myöskin huonosti lukeva pääsee tutustumaan kirjoihin, sanoihin ym.
Oman ilmaisan kehittyminen, kokemus siitä että itsensä ilmaiseminen on tärkeää ja toivottua. Hupia, ajanvietettä, luovuuden kehittämistä.
Sanataide on hyvää sisältöä esim. kirjastossa järjestettävään kerhoon. Sanataidetta voidaan hyödyntää myös tapahtumissa ja yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa.
Sanataide madaltaa kynnystä itse tekstin tuottamiseen ja antaa valmiuksia ymmärtää erilaisia tekstilajeja. Kielellä leikkiminen on hyödyllinen osa niin lapsen kehitystä kuin kielen oppimistakin.
Se voi antaa rohkaisua ja iloa kun pystyy ilmaisemaan itseään tai löytää jotain joka resonoi itsessä. Hyvinvointia lisäävää, niin nuorilla kuin vanhemmillakin.
Esimerkiksi lasten kanssa toimiessa kielen käyttämisen ja tekstin ymmärtämisen osaamista voidaan kehittää. Lukutaidon kehittäminen ja ylläpito sekä lukemaan innostaminen ovat kirjaston perustehtäviä ja tässä erilaisilla sanataidetta hyödyntävillä tapahtumilla on rooli.
Kirjoittaminen voi olla kaiken ikäisille terapeuttista ja vähintäänkin itselmaisuutta. Tietenkin se kehittää myös kirjoitustaitoa.
Ilmainen reitti jokaiselle lapselle ikään katsomatta osallistua ja saada edes jokin kontakti sanataiteeseen
Innostaa ihmisiä lukemaan enemmän ja laajemmalla alueella. Kasvattaa sanavarastoa. Antaa välineitä tunteiden käsitteilyyn.
Auletaan ihmisiä löytämään se lukukipinä, oli kyse sitten lukemisesta tai kirjoittamisesta. Monilla on vaikka kouluun kautta jäänyt tosi negatiivinen kuva omista kyvyistä ja taidoista, ajattelien etten minä osaa, kykene tai tämä on tylsää. Sanataide osoittaa näitä luuloja vääräksi, ei ole suorituspainetta tai oikeita ja vääriä vastauksia. Se on hauskaa ja leikkilistä, sitä tarvitsevat myös aikuiset, ei vain lanu kirjastotyö. Motivaatio ja mielenkiinto johonkin asiaan sytty yleensä positiivisista kokemuksista ja muistoista, niitä sanataiteella voidaan synnyttää ehkä muuten haastavaksi koettujen tekstien ympärille.
Sillähän houkutelaa asiakkaita kirjallisuuden pariin ja kirjaston käyttäjiksi.
Lukemaan innostaminen, lukutaidon parantaminen!!
Se tuo virkistystä esim. hoitokotiin vanhuksille, jotka eivät voi osallistua kulttuuritapahtumiin. Se tuo satutunneille iloa, samoin kirjastokerhoon ja väriä novelli-iltoihin.
Lukuintoa ja positiivisia kokemuksia kirjallisuudesta, lukemisesta ja kirjoittamisesta sekä esiintymisestä.
kirjallisuuden tuluksi saattaminen kaikille!
Sanataide voi kannustaa (lapsia) monenlaisen kielen käyttöön. Sanataiteessa tärkeintä on luovuus, ei niinkään täydellinen kielipöpin osaaminen ja siksi se voikin kannustaa myös heitä, joilla on oppimisvaikeuksia. Kannustava ilmapiiri voi vapauttaa mielikuvituksen entisestään.

Liite 5. Mikäli olette keränneet palautetta kirjaston järjestämästä sanataidetoiminnasta, millaista palaute on ollut?

Mikäli olette keränneet palautetta kirjaston järjestämästä sanataidetoiminnasta, millaista palaute on ollut?

Vastaaajien määrä: 15

Vastaukset
Myönteistä, kiitollista.
Palaute on positiivista. Esimerkiksi kirjoittaja/sanataideryhmiin osallistujat ovat olleet hyvin sitoutuneita ryhmään ja toivoneet toiminnalle jatkoa.
Tällä hetkellä teen nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua sanataidehanketta, ja ainakin välipalaute ensimmäisestä lukukaudesta oli kannustavaa luettavaa. Nuoret kirjoittivat, että he ovat toiminnan myötä alkaneet kirjoittamaan enemmän kuin ennen, kokivat saavansa uutta inspiraatiota omaan luovaan tekemiseen, käsitys omasta kirjoittajuudesta on vahvistunut, samoin kokemus siitä, että pystyy ja voi rohkeammin kertoa mielipiteitään ryhmätilanteessa. Useampikin nuori on myös työpajan jälkeen jäänyt juttelemaan ja kertonut, että ryhmässä tuntuu turvallisemmalta kirjoittaa sellaisistakin asioista, joiden kohtaaminen yksin veisi pelottavan syvälle.
Positiivista, projektien jälkeen on toivottu jatkoa,
Palaute on ollut tosi positiivista ja kiittävää.
Palautetta ei ole kerätty järjestelmällisesti, mutta osallistujilta on saatu suullisesti pääsääntöisesti positiivista palautetta. Lapset ovat viihtyneet toiminnassa. Kyseessä on Kesäkirjasto -toiminta alakouluikäisille. Toiminta sisältää myös esim. askartelua. Tätä toimintaa en ole itse ohjannut, vaan sitä varten palkatut kesätyöntekijät.
Ainakin omilta oppilasryhmitäni saamani palaute on että kivaa.
Kiittävää, varsinkin satutunneista on pidetty
erittäin positiivista. Yksi isä sanoi että kirjaston salapoliisipaja (pienet koululaiset) oli ainoa harrastus jonne pojat perheessä menivät nurisematta. Toivottaisiin enemmän tällaista vapaa-ajan toimintaa, Potter-kerhoon oli tulijoita enemmän kuin pystyin ottamaan vaikka otin 20 oppilasta. Nyt ei resurssit enää riitä tällaisen vapaa-ajalla tapahtuvan sanataiteen järjestämiseen, valitettavasti.
Kirjastossamme on ollut kuvaukseen sopivaa toimintaa niin monessa eri muodossa, että kysymykseen on hankala antaa tarkkaa vastausta. Mutta pääsääntöisesti palaute on kiittävää kaikista tapahtumatoiminnastamme, mukaan lukien sanataidetoiminnaksi laskettavasta toiminnasta.
Tekemistä on pidetty hauskana ja erilaisena, matalan kynnyksen juttuna. Sellaisetkin, jotka muuten saattavat pitää lukemista tylsänä tai kokevat, etteivät ole luovia kirjoittajia löytävät itsestään uusia puolia ja pystyvät osallistumaan.
Positiivista ja tykättyä
Me emme varsinaisesti järjestä toimintaa sanataiteen nimellä vaan meillä on satutunteja, kirjastokerhoja, lukutuokioita, kirjallisuupiiri, seniorikerho, jossa hyödynnämme sanataidetta.
Erillisiä sanataidetoimintoja ei ole järjestetty vaan ne sisältyvät kirjaston jo olemassa olevaan toimintaan kuten kerhot, satutuokiot yms.
Palaute on ollut positiivista. Poikkeusaikana olemme tehneet paljon sanataidetoimintaa verkossa ja somen kautta, ja se on ollut todella tykättyä.

Liite 6. Voit halutessasi antaa muuta palautetta kirjastojen sanataidetoimintaan liittyen.

Voit halutessasi antaa muuta palautetta kirjastojen sanataidetoimintaan liittyen.

Vastaaajien määrä: 8

Vastaukset
Vedin Kirjoittavaa lukupiiriä kaksi vuotta, mutta lopetin, koska suunnitteluun ja tapaamisten valmisteluun ei ollut tarpeeksi työaikaa.
Itse olen päätettyläisenä kokenut, että paljon työtä ja hyviä verkostoja valuu hukkaan, kun toiminnalle on hankalampi suunnitella jatkuvuutta yli oman työsuhteen. En tiedä miten sen saisi sujumaan niin, ettei kyseessä olisi vain oma missio, vaan aidosti yhteinen asia, joka palvelee yhteisiä tavoitteita. Mutta ehkä tämä toiminta on vielä sen verran pioneerivaiheessa, että vakiintuminen ottaa oman aikansa.
Kirjastoissa ei mielestäni riittävästi ymmärretä sanataiteen potentiaalia ja anneta aikaa sen tekemiseen. Sama asema kuin kirjavinkkareilla oli muinoin.
Korona-aika on ollut raskasta, kun kaikki osaamisensa ja suunnitelmansa pitäisi siirtää verkkoon. Ennen koronaa sitä taisteli urhoillisesti sen puolesta, että ihan kaikki ei menisi nettiin ja someton vuorovaikutuskin säilyisi luovassa tekemisessä ja lukemisessa. Oman työn painopiste ja osaamisalue kun ei ole koskaan ennen ollut verkkosisällöissä. Turhauttavaa joutua kylmiltään ja käytännössä yksin tekemään verkkomateriaaleja, joiden laatu ei ole striimauksen aloittelijalla niin korkea, kuin mitä kilpailevan viihteen. Katsooko kukaan mielikseen kankeasti näyttelevää kirjastotätiä, jos on Pikku Kakkonenkin tarjolla? Sanataiteessa face to face -kontakti on mielestäni aika elintärkeää, sometstriimaaminen ei tosiaankaan ala heti sujua ummikolta kuin luomisen työ. Ei ole myöskään kehumista kirjaston välineistössä, millä verkkosisältöjä pitäisi tuottaa: milloin ei löydy sopivaa kamerajalkaa, mikkiä ei osata käyttää, verkko pätkii, teams tai zoom temppuilee, tavaroita joutuu roudaamaan ees taas ympäri kolmea kerrosta, monesti kirjastomelu (hissien kolina ym.) pilaa äänityksen. Ei ole oikein kivaa "studiotilaa", videot pitää kuvata kännykällä ja äänentoiston laatu on silloin aika huono. Henkilökunnan resurssit vähissä, joten kaveria sanataidehommiin ja kuvaamiseen ei oikein liikene vaikka moni muuten mielellään auttaisikin. Kaikki pitää näköjän opetella tekemään itse, vaikka joskus kaipaisi tukea, neuvoa ja rakentavaa kritiikkiä.
Kirjastot voisi käyttää monipuolisemmin eri asiakasryhmien kanssa. Ehkä vieläkin vähän se ajatus, että tämä on jotakin lasten kanssa puuhastelua, vaikka itse käytän nimenomaan enemmän aikuisten kanssa.
Kirjaston toiminta on hyvää ja laadukasta!
Merkityksen korostamista ja koulutusta asiasta lisää.
Sanataideohjaus kirjastoissa mahdollistaa harrastamisen myös niille, joilla ei ole varaa käydä kalliissa harrastuksissa. Minusta tätä pitäisi hyödyntää joka ikisessä kirjastossa ainakin lastenkirjastotyössä, mutta mielellään myös muiden ikäryhmien kanssa.

Liite 7. Pitäisikö mielestäsi sanataiteen kuulua osaksi kirjasto- ja tietopalvelualan opetussuunnitelmia?

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Ei, miksi?	Kirjastoalan ammattilaisuudessa esiintymis- ja ohjausvalmiudet ovat plussaa ja tapa erikoistua, mutta eivät välttämättömyys. Muut ominaisuudet painavat enemmän ja kaikenlaisia ammattilaisia tarvitaan. Lähtökohtaisesti mielestäni kirjastoammattilaisen ei tarvitse olla "esiintyjäluonne", eikä sen pitäisi olla vaatimus. Lähestulkoon jokaiseen kirjastoon pystytään värväämään ulkopuolisia osaajia esim. pajatoimintaan tai satunnaisempaan tapahtumatointaan, mikäli sellaiselle on kysyntää ja tarvetta.
Ei, miksi?	Ei ole välttämätöntä, eikä kaikkien juttu.
Kyllä, miksi?	Ihmiset, kirjastoasiakkaamme, tarvitsevat ja haluavat sanan lukua ja taiteen katsomista, kokemista - ja sanan ja taiteen komboa
Kyllä, miksi?	Opetus olisi hyvä olla edes valinnaisena, sillä sanataiteen osaaminen on hyvä lisä
Kyllä, miksi?	Sanataiteella on valtavasti soveltamismahdollisuuksia kirjastotyössä eri-ikäisten asiakkaiden kanssa. Kirjasto on luonteva paikka sanataiteen esilletuomiseen ja siihen osallistamiseen.
Kyllä, miksi?	tukisi lasten- ja nuortenkirjastotyön osaamista
Kyllä, miksi?	Lisää osaajia tarvitaan, uskon että sanataidepuoli lisääntyy kirjastoissa tulevaisuudessa
Kyllä, miksi?	Sanataidemenetelmät antavat toimivia välineitä kirjastojen monilukutaitotyöhön. Sanataidekasvatus on osallistavaa ja yhteisöllistä, ja soveltuu siten hyvin kirjastopedagogiikan osaksi. Sanataidekasvatus tarjoaa osallistujille mahdollisuuksia kokea kuuluvansa osaksi kirjallista kulttuuria, ei vain lähestyä sitä vastaanottajana ja ulkoapäin. Sanataide muistuttaa, että kieli on yhteistä pääomaamme, koko kieliyhteisön asia, ei ainoastaan kirjallisesti erityislahjakkaiden.
Kyllä, miksi?	Se on hyvä ja inklusiivinen väline suhteessa kirjastolain tehtäviin
Kyllä, miksi?	Sanataiteen menetelmät tukevat hienosti kirjastotyötä monin tavoin
Kyllä, miksi?	tukee lukemista
Kyllä, miksi?	Auttaa houkuttelemaan kirjallisuuden ja luovuuden pariin
Kyllä, miksi?	Laajentaa kirjaston työntekijän osaamista.
Kyllä, miksi?	Kyllä kieli ja kielenkäyttö tulisi olla osa opintoja.
Kyllä, miksi?	mikä paremmin houkuttelisi asiakkaita kirjojen pariin kuin sanataide?
Kyllä, miksi?	jos haluamme tehdä lukemisen edistämistä, on tämä mielestäni yksi osa-alue tässä työssä
Kyllä, miksi?	Se tuo lisää valmiuksia ja työkaluja kirjastotyöhön
Kyllä, miksi?	Ei siitä haltaakaan olisi, varsinkaan lanu-työhön suuntautuvilla.
Kyllä, miksi?	Tapahtumien järjestäminen on yhä isompi osa kirjastojen toimintaa. Sanataiteen avulla voidaan ylläpitää ja lisätä lukutaitoja
Kyllä, miksi?	Lukemisen edistäminen on yhä tärkeämpää ja asiakkaita pitää houkuttaa lukemaan, innostaa lähestymään tekstejä myös uusill tavoilla, osata synnyttää lukukipinää myös luovilla tavoilla. Ei se varmasti huono asia olisi, jos kaikilla olisi perustaidot hallussa sanataiteesta jo koulutuksen kautta
Kyllä, miksi?	Ainakin lasten ja nuorten kirjastotyön opintoihin pitäisi kuulua, koska se kehittää kieltä, lukemista ja mielikuvitusta sekä itsensä ilmaisemista. Myös aikuisten puolella aihetta voisi sivuta
Kyllä, miksi?	kirjaston tapahtumatuoantanto on sanataidetta ja siihen on hyvä saada vinkkejä, mutta myös käytäntö opettaa ja oma mielikuvituskin on apuna
Kyllä, miksi?	Kuuluu alaan merkittävästi
Kyllä, miksi?	Siitä saisi arkeen apua
Kyllä, miksi?	Ainakin valinnaisena
Kyllä, miksi?	Siitä voi olla apua yllättävissäkin paikoissa.
Kyllä, miksi?	Sanataidetta voidaan hyödyntää monella tavalla kirjastotyössä.
Kyllä, miksi?	Sanataide liittyy todella tiiviisti moniin kirjaston peruspalveluihin. Sit voi hyödyntää niin livenä kuin somessakin.